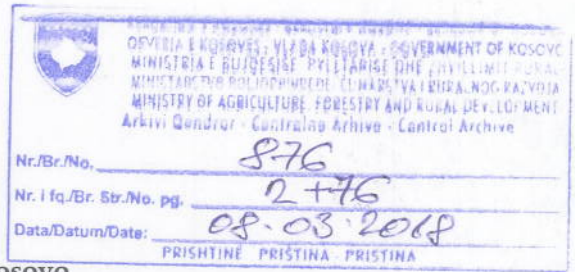

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural
Ministarstvo Poljoprivrede, Šumarstva i Ruralnog Razvoja
Ministry of Agriculture, Forestry and Rural Development

DATE/A:	06/03/2018
REFERENC-Ë:	DZHPR-AM 15- 03/2018
PËR/ZA/TO:	Nenad Rikalo, Ministar Poljoprivrede, Šumarstva i Ruralnog Razvoja
PERMES:	Kapllan Halimi, Generalni Sekretar MPŠRR
NGA/OD/FROM:	Shqipe Dema, Direktorica Departamenta Politika Ruralnog Razvoja / Presedavajući Upravnog Organa
TEMA/SUBJEKAT/SUBJECT:	Program za Ruralni Razvoj 2018

Poštovani Ministar,

Departament za Politiku Ruralnog Razvoja / Organ Upravljanja je pripremio Program Ruralnog Razvoja 2018, zasnovan na analizi sektora, SVOT analizi i preporukama izveštaja ekpost procene prethodnog programa.

Program Ruralnog Razvoja 2018 adresira strateške ciljeve ruralnog razvoja za period 2014-2020, koji su u osnovnim linijama, su:

- Povećanje sposobnosti konkurentnosti sektora agro-prehrane, zasnovanog na upotrebi moderne tehnologije, u povećanju proizvodnje, produktivnosti i sigurnosti hrane, kako bi bili konkurentni na domaćem i inostranom tržištu, kao i u smanjenju negativnog trgovinskog bilansa ;
- Poboljšanje kvaliteta života stanovnika u ruralnim zonama kroz diversifikaciju aktivnosti na farmi i van farmi, sa ciljem stvaranja novih radnih mesta i povećanja prihoda;
- Zaštita životne sredine i prirodnih resursa, kroz investiranja (ulaganja) u navodnjavanje, odvodnjavanje, tretman otpada i obnovljive izvore energije.

Pored osnovnih dokumenata, Upravni Organ je organizovao razgovore sa svim socijalnim partnerima ključnih sektora i analizirao je trenutni proces implementacije Programa Ruralnog Razvoja (PRR).

U međuvremenu, Kabinet Ministra i Kancelarija Generalnog Sekretara organizovali su sastanke sa donatorima i drugim stranama kako bi razgovarali o nacrtu Programa za Poljoprivredu i Ruralni Razvoj.

U završnom nacrtu Programa Ruralnog Razvoja uvršteni su svi predlozi koji su izašli sa ovih sastanaka koji su odobreni od strane Ministra.

Tab.1 Budžet prema merama

Br mere	Ime mere	Budžet u evrima	Učešće %
Mera 101	Investicije u fizičku imovinu poljoprivredne ekonomije	12,000,000	63.157
Mera 103	Investicije u fizičku imovinu u preradi i plasman poljoprivrednih proizvoda	4,000,000	21.052
Mera 302	Diversifikacija farmi i razvoj biznisa	1,700,000	8.94
Mera 303	Lokalne akcione grupe (LAG)	300,000	1.57
Mera NPZ	Navodnjavanje poljoprivrednih zemlišta	1,000,000	5.263
Ukupno		19,000,000	100%

Pozivajući se na sve gore navedeno, priloženo vam šaljem Program za Ruralni Razvoj 2018

Odobrio

Nenad Rikalo, **Ministar Poljoprivrede, Šumarstva i Ruralnog Razvoja**

07/03/2018

Datum

PROGRAM RURALNOG RAZVOJA 2018.

Mere koje se podržavaju u okviru Programa ruralnog razvoja 2018, adresiraju specifične potrebe agro-prehrambenog sektora i ruralnih područja Kosova, u potpunosti su u skladu sa programom IPARD koji finansira EU radi podrške zemljama kandidatima i predkandidatima za razvoj i jačanje sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja kako bi bio konkurentan na domaćem i tržištu EU.

Polazeći od činjenice da se Kosovo već opredelilo za budućnost u EU, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja počelo je da usklađuje svoje politike sa ZPP. Podrška koja je pružena u okviru programa uslovljena je poštovanjem svih kriterijuma prihvatljivosti i selekcije, kao i uslova kontrole i praćenja nakon sprovođenja projekta. Podrška koja je pružena u okviru programa ne sme biti predmet bilo koje druge nacionalne podrške ili drugih donatora.

U cilju sprovođenja PRR-a, Upravni Autoritet, u bliskoj saradnji sa Agencijom za razvoj poljoprivrede, pripremiće Administrativno uputstvo o sprovođenju mera koje će obuhvatiti sve uslove i kriterijume za sprovođenje programa.

1. Opšti kriterijumi važe za sve mere, osim ako nije drugačije naznačeno u specifičnoj meri

Administrativno uputstvo o sprovođenju mera će detaljno opisati:

- Ciljeve mera;
- Finansiranje mera, uključujući budžet, stepen podrške, minimalnu i maksimalnu veličinu ukupnih prihvatljivih troškova;
- Pravila o prihvatljivosti: prihvatljivi aplikanti, prihvatljive investicije/aktivnosti, prihvatljivi troškovi;
- Kriterijumi za izbor;
- Procedure za apliciranje, uključujući odredbe o administrativnoj kontroli i prihvatljivosti, verifikaciji profitabilnosti investicija;
- Dokumente za podršku potrebne za dokazivanje prihvatljivosti aplikantata i investicija, kao i prioriteta u sistemu selekcije;
- Procedure ugovaranja i odredbe za dopunu i izmenu ugovora.

Takođe će sadržati:

- Obavezu da se investicija ne menja u periodu od najmanje pet godina nakon završetka projekta;
- Objavljivanje imena korisnika koji su dobili podršku;
- Objašnjenje za obaveze za javnost i vidljivost; kao i
- Kaznene mere u slučaju nepoštovanja predviđenih uslova pre i nakon sprovođenja projekta.

Agencija za razvoj poljoprivrede (ARP), u saradnji sa UA, će razviti modele za obrasce aplikacije i poslovne planove i obezbediti smernice za njihovu pripremu; standardni ugovori, takođe će se obezbediti smernice za poljoprivrednike za svaku meru.

2. Aplikanti koji su prihvatljivi za podršku

Grupe aplikanta koji su prihvatljivi u skladu sa Programom ruralnog razvoja su:

1. Poljoprivredna ekonomije/ registrovanih fizička i pravna lica u Registru farmi u skladu sa Zakonom o poljoprivredi i ruralnom razvoju i Zakonom o privrednim društvima;
2. Operateri hrane (prerada i / ili trgovanje poljoprivrednim proizvodima) registrovani u skladu sa Zakonom o stranim investicijama i Zakonom o hrani (103) i Zakonom o poslovnim društvima
3. Nepoljoprivredna preduzeća u ruralnim područjima registrovana prema Zakonu o poslovnim društvima i Zakonu o zanatstvu;
4. Fizička i pravna lica u ruralnim područjima registrovana u skladu sa Zakonom o turističkoj i ugostiteljskoj delatnosti;
5. Lokalne akcione grupe registrovane u MJU na osnovu Zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju i Zakona o Slobodi Asocijacije Nevladinih Organizacija ;
6. Regionalne javne kompanije za vodu

3. Zahtevi za apliciranje za podršku

Primenjuju se sledeći opšti zahtevi, osim ako nije drugačije potrebno u opisu mere.

Svi aplikanti koji apliciraju za podršku iz PRR-a 2018. moraju podneti obrazac za aplikaciju izdat od Agencije za razvoj poljoprivrede za posebne mere i popuniti tražene dokumente. U aplikaciji se moraju uključiti prihvatljive aktivnosti i troškovi vezani za projekat za koji se aplicira.

Aplikant može aplicirati za različite mere Programa. Međutim, aplikant može aplicirati samo jednom u okviru mere / podmere unutar roka/ poziva za apliciranje. Ako se aplikacija odobri, aplikant mora završiti ovaj projekat pre apliciranja za drugi projekat.

Aplikanti koji apliciraju za ove mere "Investicije u fizičku aktivnu poljoprivrednih ekonomija", "Investicije u fizičku aktivnu za preradu i trgovanje poljoprivrednim proizvodima" i "Diversifikacija farme i razvoj biznisa" moraju da podnesu tehnički predlog projekta ili biznis plan.

Sledeći uslovi se takođe primenjuju za investicione mere: (a) U slučaju aktivnosti izgradnje/rekonstrukcije, aplikanti moraju dostaviti kopije crteža projekta i procenjene troškove radova i materijala koji su predviđeni. Aktivnosti izgradnje/proširenja treba da budu u skladu sa utvrđenim opštinskim standardima u skladu sa urbanističkim i prostornim planovima i/ili drugim važećim standardima opštine;

(c) Aplikant mora da dokaže da je on/ona vlasnik zemljišta/zgrade gde će se izvršiti investiranje ili da ima pravo da ga koristi u trajanju od najmanje 10 godina, računajući od

dana kada je podnet zahtev. U slučaju investiranja, koje podrazumevaju aktivnosti izgradnje/proširenja, poboljšanje navodnjavanja ili sadnje višegodišnjih biljaka, aplikant mora dokazati vlasništvo nad zemljištem/zgradom koja se odnosi na investicije u pitanju, ili pravo da ga koristi za najmanje 10 godina počev od datuma podnošenja aplikacije (osim ako nije drugačije naznačeno u specifičnoj meri).

U slučaju zemljišta koje iznajmljuje Agencija šumarstva Kosova, ugovori mogu biti i za kraće vreme po ugovoru koji Aplikant ima sa Agencijom šumarstva Kosova. Šumsko zemljište (prema potvrdi o vlasništvu) se ne prihvata kao poljoprivredno zemljište.

Zemljišta privatizovana od strane KAP-a, koje se u potvrdi o vlasništvu pojavljuju kao "zemljište uzeto u zakup na 99 godina", tretiraju se kao zemljište u vlasništvu lica koje ga je privatizovalo.

(d) Aplikant ne sme da ima neplaćene obaveze prema državi; poreske obaveze, porez na imovinu ili porez na prihode ili bilo koju drugu obavezu prema državi.

4. Isplata rata i avansa za podršku investicija

Sprovođenje projekta/početak investicija može početi tek nakon potpisivanja ugovora sa ARP-om. Plaćanje javne podrške vršice se na osnovu zahteva za plaćanje i dokumenata potrebnih u ugovoru koji potvrđuju izvršavanje investicija i primenjene administrativne postupke, osim za meru "Investicije u fizičku aktivnu za preradu i trgovanje poljoprivrednim proizvodima" i "Meru Navodnjavanja poljoprivrednog zemljišta" koja važi prema opisu u specifičnoj meri.

Obrazac zahteva za plaćanje je standardan koji je pripremila ARP. Za kupovinu mašina i opreme, plaćanje se vrši kao jednokratno plaćanje na kraju investicije.

5. Finansijski uslovi

Investicija za koju je korisnik dobio podršku ne sme pretrpeti značajnu promenu u roku od pet godina od dana prijema konačnog plaćanja. Suštinske promene investicije su one koje rezultiraju:

- ukidanjem ili premeštanjem proizvodne aktivnosti na područje koje nije obuhvaćeno Programom.
- promena vlasništva u delu infrastrukture koja pruža preduzećima ili javnim institucijama nezasluženu prednost, ili
- značajna promena koja utiče na prirodu, ciljeve ili uslove sprovođenja koji rezultiraju promenom početnih ciljeva

U slučaju izuzetnih situacija koje mogu uticati na investiciju od prirodnih nepogoda, korisnik mora obavestiti ARP unutar rokova, u skladu sa ugovorom koji su potpisale obe strane.

Korisnici su dužni da vode sve računovodstvene podatke najmanje 5 godina nakon sprovođenja projekta, kao i da saraduju sa službenim licima MPŠRR-a da obezbede sve informacije koje zahteva ARP ili Evropska komisija u slučaju korišćenja sredstava IPARD-a. Službena lica

MPŠRR i/ili Evropske komisije, kao i druga službena lica ovlašćena od obeju strana, imaju nadležnost da kontrolišu i vrše reviziju sprovođenja projekata. Uslovi finansiranja biće detaljnije utvrđeni u ugovoru između korisnika i ARP-a.

U slučaju povrede gore pomenutih odredbi, ARP će odmah obavestiti stranku o povredi ugovora, a pravna kancelarija ARP će pokrenuti zakonski postupak u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku

6. Investicije prihvatljive za podršku

Prihvatljive investicije su:

- (a) izgradnja ili renoviranje nepokretne imovine.
- (b) kupovina novih mašina i opreme, uključujući softver po tržišnim cenama.
- (c) kupovina sadnica višegodišnjih biljaka.
- (d) Ukupni troškovi koji se odnose na troškove pomenute u tačkama (a), (b) i (c) gde su uključeni troškovi za usluge arhitekata i inženjera i savetodavne usluge, studije izvodljivosti, troškovi za dobijanje dozvola i licenci. Ukupni troškovi ne mogu biti veći od 10% ukupnih prihvatljivih troškova investiranja. Samo troškovi nastali nakon potpisivanja ugovora između korisnika i ARP, smatraju se prihvatljivim za sufinansiranje, sa izuzetkom opštih troškova koji su prihvatljivi i pre potpisivanja ugovora, ali samo za odabrane aplikante.

Troškovi aktivnosti za informisanje i publicitet na nivou projekta smatraju se prihvatljivim za sufinansiranje ukoliko su u skladu sa publicitetom i pravilima vidljivosti primenljivim za program.

Korisnik mora da obezbedi detaljnu dokumentaciju koja opravdava istinitost i validnost troškova zahtevom za plaćanje koji je predstavljen u ARP. ARP je odgovorna za proveru istinitosti i validnosti troškova. U smernicama za poljoprivrednike, ARP objavljuje kriterijume za izbor i dokumentaciju koja je potrebna za opravdavanje troškova aplikanta/korisnika. Spisak navedenih prihvatljivih troškova će biti ponudeni poljoprivrednicima kao aneks u vodiču za aplikante

7. Neuprihvatljivi troškovi u okviru programa:

- (a) porezi, uključujući PDV; sa izuzetkom nepovratnog PDV-a za fizička lica i preduzeća koja ne podnose izveštaje o PDV-u.
- (b) carine i akcize
- (c) kupovina i zakup postojećeg zemljišta i zgrada;
- (d) novčane kazne, finansijske kazne i troškovi sudskih postupaka;
- (e) operativni troškovi;
- (f) polovne mašine i oprema;
- (g) bankarske obaveze, kamate, troškovi žiranta i slične obaveze;
- (h) troškovi razmene, obaveze i gubici razmene, kao i drugi finansijski troškovi;

- (i) doprinosi u naturi;
- (j) kupovina poljoprivrednih inputa, životinja, jednogodišnjih biljaka i njihova sadnja;
- (k) troškovi održavanja i amortizacije
- (l) troškovi za plate osoblja zaposlenog za aktivnosti upravljanja, sprovođenja, praćenje i kontrole.

Troškovi iz tačaka (c) i (e) su prihvatljivi u okviru mere "Sprovođenje strategija lokalnog razvoja – LEADER pristup" "Poboljšanje obuke" i "Podrška za stvaranje grupa proizvođača".

8. ADMINISTRATIVNA PROCEDURA

Sprovođenje mera prema ovom Programu počinje sa pozivima objavljenim za apliciranje od strane ARP-a. Pozivi se objavljuju u dnevnim novinama, najmanje u dve nacionalne novine na albanskom i srpskom jeziku

Dokumenta potrebna za aplikaciju (uključujući obrasce za aplikaciju, spisak potrebnih dokumenata, kao i modele predloga projekta i biznis plana uključujući i uputstva za popunjavanje obrazaca i druga uputstva za korisnike) objavljuju se u elektronskoj formi na veb-sajtu Agencije za Razvoj poljoprivrede, MPŠRR i štampaju kao priručnik kao fizička kopija.

Dokumenta potrebna za apliciranje treba da budu dostupni potencijalnim aplikantima u Agenciji za razvoj poljoprivrede, regionalnim kancelarijama ARP-a, u Upravnom autoritetu i u poljoprivrednim udruženjima, opštinskim odeljenjima poljoprivrede itd.

Aplikanti mogu aplicirati u regionalnim kancelarijama Agencije za razvoj poljoprivrede.

Agencije za razvoj poljoprivrede obrađuje aplikacije pristigle za odobrenje u skladu sa unutrašnjim procedurama Agencije za razvoj poljoprivrede poštujući pravila o zaštiti ličnih podataka u skladu sa odredbama na snazi.

9. Administrativne kontrole

Nakon što je aplikacija otvorena, najpre se obavlja administrativna kontrola u kom slučaju se proverava ispunjenje osnovnih uslova prihvatljivosti (kao što su vrsta korisnika i vrsta prihvatljivih investicija) ako aplikacija sadrži sve potrebne prateće dokumente koji su traženi kao obavezni. Paralelno sa administrativnom kontrolom, proverava se ispunjenje kriterijuma prihvatljivosti (kao što je minimalna usklađenost sa nacionalnim standardima i drugi opšti i specifični zahtevi u okviru ove mere).

10. Verifikacija prihvatljivih troškova i procena ekonomske i finansijske održivosti

Kompletirane aplikacije podležu daljoj proceni prihvatljivih troškova i proceni ekonomske i finansijske održivosti. Prihvatljivost troškova se kontroliše upoređivanjem sa referentnim cenama koje odobrava ARP. Vrednost prihvatljivih troškova dalje se verifikuje da li odgovara tržišnoj vrednosti odgovarajućih artikala što se dokazuje putem tri različite ponude od dobavljača (za robu u vrednosti preko 10 000 €), u poređenju sa referentnim vrednostima

utvrđenim od strane Agencije za razvoj poljoprivrede. Ukupan iznos prihvatljivih troškova se procenjuje upoređivanjem minimalne i maksimalne primenljive granice utvrđenih za projekte prema ovoj meri. Ako je ukupan iznos prihvatljivih troškova ispod minimuma, projekt se odbija.

Procene ekonomsko-finansijske održivosti vrše se za projekte koji ispunjavaju uslove prihvatljivosti i koji imaju kompletnu dokumentaciju. Procena se vrši prema metodologiji Agencije za razvoj poljoprivrede za kriterijume ekonomske i finansijske održivosti.

11. Kontrole na terenu

Izabrani projekti finansiranja podležu kontrolama na terenu da bi se verifikovalo činjenično stanje predloga za investicije, da li je investicija započeta i troškovi realizovani, da li informacije u dostavljenim dokumentima odgovaraju stvarnom stanju i druge mere.

12. Kriterijumi za izbor i rangiranje projekta/bodovanje

Upravni Autoritet je odgovoran za utvrđivanje kriterijuma prihvatljivosti i kriterijuma za izbor. Kriterijumi za izbor su uslovi koje mora da utvrdi UA kako bi se osigurali prioriteti finansiranja najboljih projekata koji adresiraju potrebe identifikovane u SWOT analizi i ciljeve utvrđene u PRR 2018.

Kriterijumi za izbor treba da budu jasni, u skladu sa ciljevima, i treba da se sprovode na transparentan način tokom čitavog perioda programiranja i imaju za cilj da obezbede jednak tretman aplikanata, bolje korišćenje finansijskih sredstava i orijentaciju mera u skladu sa prioritetima ruralnog razvoja zemlje. Kriterijumi za izbor trebaju biti jasno utvrđeni pre početka procesa apliciranja kako bi se obezbedio jednak tretman svih potencijalnih aplikanata.

Kriterijumi za izbor treba da obezbede:

- **Prioritiziranje podrške** u skladu sa nacionalnim/regionalnim prioritetima za ruralni razvoj;
- Bolja upotreba finansijskih resursa - bolja vrednost za novac (npr. u vezi sa predloženom investicijom);
- Jednak (pošten) tretman svih aplikanata;

Projekat/aplikacija se može izabrati za podršku samo ako dostigne minimalnu granicu od 50 bodova. Minimalni prag je postavljen tako da osigurava da podržani projekti donose dovoljno dodate vrednosti za sektor.

13. Odobravanje projekata i ugovaranje

Postupak odobravanja ne bi trebalo da bude duži od 3 meseca od dana podnošenja zahteva. Ako je projekat ili aplikacija procenjen od strane posebnih službi, pregled projekta ili zahteva se odlaže dok posebne službe ne daju zaključke.

Aplikant se obaveštava o njegovom/njenom odobrenom predlogu putem odluke za odobrenje zahteva/aplikacije koju je donela Agencija za razvoj poljoprivrede. Zajedno sa odlukom,

aplikant se poziva da potpiše ugovor o sufinansiranju projekta u roku od 5 dana od dana prijema odluke i/ili poziva. Poziv za potpisivanje ugovora praćen je sa najmanje 4 kopije ugovora.

Procena aplikacija treba da započne 7 dana nakon zatvaranja roka za apliciranje.

14. Odbijanje projekata

Aplikanti će biti odbijeni ukoliko:

- Ne ispunjavaju kriterije prihvatljivosti;
- Troškovi se ne mogu verifikovati kao prihvatljivi;
- Projekat nije ekonomski održiv.

Pored toga, aplikanti koji apliciraju za javne investicije takođe će biti odbijeni ako ne uspeju da sprovedu postupak nabavke u skladu sa važećim pravilima nabavke.

Aplikant se obaveštava o njegovom/njenom projektu koji je odbijen putem odluke o odbijanju koju je donela Agencija za razvoj poljoprivrede. Odluka o odbijanju sadrži razloge odbijanja.

Aplikant ima pravo na žalbu protiv odluke o odbijanju koju je donela Agencija za razvoj poljoprivrede. Postupak žalbe će biti razrađen u Smernicama za aplikante.

15. Sprovođenje projekta

Projekat počinje da se sprovodi nakon potpisivanja ugovora o sufinansiranju i može trajati do 2 godine u zavisnosti od specifičnosti investicije. Usluge Agencije za razvoj poljoprivrede ili institucija kojima Agencija za razvoj poljoprivrede može delegirati odgovornosti, izvršiće praćenje i nadzor nad izvođenjem projekta. Praćenje sprovođenja projekta može uključivati i obaveze izveštavanja korisnika o napretku sprovođenja projekta ili putem izveštaja iz tehničkog nadzora tokom izgradnje.

Sprovođenje projekta koji ima veze sa javnim investicijama počinje nakon završetka procedura nabavke i potpisivanja ugovora o finansiranju koji može trajati maksimalno 2 godine ili duže u zavisnosti od specifičnosti investicije.

16. Odobrenje plaćanja

Isplata krajnjem korisniku će se obaviti na osnovu zahteva za plaćanje, na osnovu izjava o troškovima koji su nastali od strane krajnjeg korisnika i dokazanih originalnim fakturama. Obrazac za zahtev plaćanja je kao u aneksu ugovora.

Zahtev za plaćanje i prateća dokumenta podležu konačnoj proveru prihvatljivosti. Prihvatljivost nastalih troškova će biti provereni u skladu sa dokumentima, odredbama ugovora i putem kontrola na terenu pre nego što se odobri plaćanje.

Po odobrenju, plaćanje će se vršiti u domaćoj valuti na računu krajnjeg korisnika ili njihovih potpisnika. (videti više u stavu 8.1. poglavlje "Isplate rata i avansi za podršku investicije").

Nijedno plaćanje neće se vršiti u korist korisnika za koje se utvrdi da su stvorili veštačke uslove za primanje plaćanja.

18. Ex-post kontrole

Svi projekti podržani Programom ruralnog razvoja podležu ex post kontroli u periodu od 5 godina. Tokom ovog perioda, ARP treba da izvrši kontrolu kako bi se potvrdilo poštovanje kriterijuma prihvatljivosti. Tokom ovog perioda, korisnik je dužan da održava investiciju i obezbedi pristup službenim licima u slučaju kontrole. U slučaju nepoštovanja sprovođenja ovog projekta u skladu sa ugovorom od strane korisnika, ARP je dužna da zatraži od korisnika deo sufinansiranja od programa (javnog novca)

MERA 101: INVESTICIJE U FIZIČKU AKTIVU POLJOPRIVREDNIH EKONOMIJA

1. ZAKONSKA OSNOVA

Zakon Br. 03/1-098 - o poljoprivredi i ruralnom razvoju, (Službeni List Br. 56/ 27. jul 2009.);
Zakon Br. 04/1-090 - o izmenama i dopunama zakona br. 03/1-098 - o poljoprivredi i ruralnom razvoju, (Službeni List Br. 28/ 16. oktobar 2012.)
Zakon Br. 03/L-029 - o poljoprivrednoj inspekciji, (Službeni List Br. 45/ 12. januar 2009.);
Zakon Br. 02/L-26 - o poljoprivrednom zemljištu, (Službeni List Br. 13/ 01. jun 2007.);
Zakon Br. 02/L-9 - o navodnjavanju poljoprivrednih zemljišta, (Službeni List Br. 11/ 01. april 2007.);
Zakon Br. 03/L-198 o izmenama i dopunama Zakona br. 02/L-9 - o navodnjavanju poljoprivrednog zemljišta, (Službeni List Br. 77/ 16. avgust 2010.);
Zakon Br. 2004/13 - o rasadnom materijalu (Službeni List Br. 22/ 01. mart 2008.);
Zakon Br. 2003/5 - o semenu, (Službeni List Br. 8/ 15. decembar 2006.);
Zakon Br. 2004/21 - o veterinarstvu, (Službeni List Br. 18/ 01. novembar 2007.);
Zakon Br. 04/1-191 - o stočarstvu, (Službeni List Br. 25/ 08. jul 2013.);
Zakon Br. 02/L-10 - o staranju prema životinjama (Službeni List Br. 5/ 01. oktobar 2006.);
Zakon Br. 03/L-214 - o proceni uticaja na životnu sredinu, (Službeni List Br. 83/ 29. oktobar 2010.);
Zakon Br. 03/1-025 - o zaštiti životne sredine, (Službeni List Br. 50/ 06. april 2009.);
Zakon Br. 04/1-074 - o savetodavnim službama za poljoprivredu i ruralni razvoj (Službeni List Br. 04/ 19. mart 2012.);
Zakon Br. 04/L-220 o stranim investicijama, (Službeni List Br. 1/ 09. januar 2014.).
Zakon Br. 04/L-077 o obligacionim odnosima (Službeni List Br. 12/ 19. jun 2012.)
Zakon Br. 04/L-006 o izmenama i dopunama Zakona br. 02/L-123 o trgovinskim društvima; (Službeni List Br. 06/ 22. jul 2011.).

2. OPRAVDANOST

Poljoprivredni sektor na Kosovu igra veoma važnu ulogu u pružanju mogućnosti zapošljavanja i stvaranja prihoda. SWOT analiza za poljoprivredu Kosova naglašava zamenu uvoza i slobodan pristup tržištu EU kao važnu priliku za poboljšanje nacionalnih i individualnih prihoda od poljoprivrede na Kosovu. Međutim, ovaj potencijal će se realizovati samo ako su farme u stanju da konkurišu sa tržišnim cenama u regionu i u EU.

Analiza konkurentnosti poljoprivrede Kosova pokazuje da trenutno samo mali deo farmi može konkurisati na regionalnom, EU i međunarodnom tržištu. Glavni razlozi za ovu nisku konkurentnost su mala veličina većine poljoprivrednih preduzeća, fragmentacija njihovog zemljišta, stari objekti i oprema, nedostatak finansijskih sredstava za investicije i nizak nivo znanja o savremenoj tehnologiji proizvodnje. Pored toga, većina farmi ne ispunjava standarde EU o bezbednosti i higijeni hrane, o dobrobiti životinja i zaštiti životne sredine.

Veliki deo farmi je tako mali da skoro svu njihovu proizvodnju direktno konzumira porodica na farmi. Dakle, postoji potreba za podrškom investicija u fizičkoj aktivni farmi koje imaju komercijalnu orijentaciju i mogu osigurati održive prihode.

S obzirom na činjenicu da je većina farmi veoma mala, čini se razumnim da se podstakne horizontalna saradnja između poljoprivrednika u vidu saradnje proizvođača, koja može izgraditi osnovu za kasnije proizvodne organizacije ili udruženja proizvođača, ali i za vertikalnu integraciju poljoprivrednika, na primer u tržišne veze kroz ugovore o nabavci.

U cilju poboljšanja metoda rada i sprovođenja kvalitativnih inputa, podstaci će se mladi farmeri od 18 do 40 godina, koji predstavljaju osnov za moderan i inovativan poljoprivredni sektor.

Na osnovu ovog pregleda, ali i komparativne prednosti koju Kosovo ima u nekim sektorima, doprinosa sektora ekonomiji farmi i potreba sektora za približavanje standardima EU, mera će se fokusirati na podršku investicija u ovim sektorima: voće, povrće (uključujući krompir), mleko, meso, grožđe i jaja.

2.1 SEKTOR VOĆA

Kao rezultat dobrih uslova za kultivaciju u mnogim regijama Kosova, proizvodnja voća na Kosovu ima dugu tradiciju. Jabuke (1972 ha) i šljive (1518 ha) čine najveći deo u pogledu proizvodne površine i količine, uglavnom kultivirani u kućnim vrtovima i sa ekstenzivnom kultivacijom. Poslednjih godina počela je intenzivna proizvodnja u voćnjacima jabuka, krušaka, višanja i šljiva, a proizvodnja bobičastog voća je zabeležila zadovoljavajući rast.

Površine sa orasima (177 ha) i lešnicima (65 ha) su oskudne, uglavnom voćke koje se nalaze u kućnim dvorištima i veoma retko u intenzivnim voćnjacima. Potražnja za orasima i lešnicima raste na globalnom tržištu. U Gračanici je izgrađena fabrika za preradu orašastog voća koja najveći deo sirovina obezbeđuje iz uvoza.

Međutim, domaća proizvodnja kod većine proizvoda ne postiže samodovoljnost, što ostavlja prostora za proširenje površina sa intenzivnom proizvodnjom voća. Trenutno proizvođači voća suočavaju se sa nekoliko problema, kao što su stari voćnjaci i sorte lošeg kvaliteta, nedostatak mogućnosti za navodnjavanje, nedostatak skladišta za skladištenje voća, loša oprema za klasifikaciju i pakovanje za trgovinu voća. Tržište zahteva konstantne i konzistentne količine visokokvalitetnog voća. Dakle, ova podmera uglavnom ima za cilj intenziviranje proizvodnje voća na širem području i postizanje standarda visokog kvaliteta proizvoda. Korisnici koji se ciljaju ovom podmerom su farme sa ekonomskom održivošću sa tržišno orijentisanom proizvodnjom.

Podmera će se usredsrediti na poboljšanje efikasnosti proizvodnje, podržavajući uspostavljanje/rehabilitaciju novih površina pod voćnjacima, modernizaciju opreme za

kultivisanje, sistema za navodnjavanje koji štede vodu i mašine koja se koristi na farmi za poboljšanje efikasnosti na farmi i ukupno poboljšanje standarda. Biće podržani izgradnja i poboljšanje objekata kako bi se omogućile aktivnosti nakon berbe. Biće podržani Dalje investicije u upotrebu obnovljive energije će biti podržane.

2.2 SEKTOR POVRĆA I PLASTENIKA (UKLJUČUJUĆI KROMPIR)

Sektor povrća, uprkos malom obimu, je onaj koji najviše obećava na Kosovu, pošto ima dobre uslove za kultivaciju i može obezbediti dobar rast dodate vrednosti. Sektor povrća sastoji se samo od malog broja komercijalnih uzgajivača i velikog broja polu-komercijalnih i egzistencijalnih uzgajivača.

Sektorom dominiraju male privatne farme sa prosečnom površinom od 0,80 hektara, sa niskom proizvodnjom i prinosima, kao i neefikasnim lancima snabdevanja, sa visokim troškovima sakupljanja i logistike. Trgovina svežim povrćem često se vrši bez odgovarajuće ambalaže i bez klasifikacije proizvoda.

U okviru ove podmere, obezbediće se podrška za izgradnju stalnih plastenika za proizvodnju bobičastog voća i povrća, kao i izgradnju skladišta za tretiranje nakon berbe i skladištenje voća i povrća. Potreba za svežim voćem i povrćem tokom čitave godine je u porastu. Ovaj nedostatak na tržištu najbolje može da popuni proizvodnja u zatvorenim/zaštićenim sredinama. Proizvodnja u plastenicima je intenzivna na malim površinama što zahteva relativno veliku radnu snagu (više nego uzgajanje istih proizvoda na otvorenom polju). Na taj način, ova podmera doprinosi povećanju broja radnih mesta. Kosovsko tržište je snabdeveno svežim voćem i povrćem tokom cele godine, uglavnom uvezenim iz različitih zemalja. Rast površina plastenika takođe doprinosi zameni uvoznih proizvoda domaćim proizvodima, a samim tim i poboljšanju negativnog trgovinskog bilansa zemlje.

2.3 SEKTOR MESA

Govede meso tradicionalno se smatralo nusproizvodom sektora mleka. Sva telad dolaze iz farmi za proizvodnju mleka, tj. ne postoji lanac snabdevanja mesom, kompletan i specijalizovan. Štale za tovljenje su uglavnom objekti konvertovani iz objekata za proizvodnju mleka ili objekti koje su sagradili sami mali poljoprivrednici.

Da bi se povećala profesionalnost uzgoja goveda za meso, neophodno je poboljšati tehničko znanje proizvođača, posebno početnika, o praksama uzgoja goveda za meso i proizvodnje stočne hrane, prilagođavanjem obuke i savetodavne službe. Uzgajivači goveda za meso takođe imaju više potrebe za investicijama u štale i građevinske objekte. Investicije u poljoprivredne mašine za proizvodnju stočne hrane i investicije u upravljanje otpadom i stajskim đubrivom takođe imaju visok prioritet. Postoji potreba za izgradnjom novih štala i poljoprivrednih objekata za uzgoj životinja za meso u skladu sa postojećim standardima za dobrobit životinja i životnu sredinu. Potrebna je poljoprivredna oprema kao što su: vodovodni sistem, sistem za ishranu, uklanjanje stajnjaka, poljoprivredna mehanizacija, posebno za proizvodnju, skladištenje, pripremu, upotrebu i distribuciju stočne hrane. Ova podmera imaće za cilj podršku za komercijalne poljoprivrednike koji su se specijalizovali za tovljenje goveda.

Prema Popisu poljoprivrede (2014.) na Kosovu ima 6302 poljoprivrednih ekonomija koje drže 34.188 svinja ili u proseku 5 grla po poljoprivrednoj ekonomiji. Većina ovih ekonomija imaju potrebu za investicijama u moderne štale i prateće objekte u cilju povećanja broja i poboljšanja uslova za zdravlje i dobrobit životinja.

Podrška za podsektor brojlera je prekinuta, jer je tokom praćenja zaključeno da su se korisnici projekta iz prethodnih godina suočili sa problemom prodaje svoje proizvodnje zbog nedostatka distributivne mreže i stoga je većina prekinula svoju delatnost. Podrška će se nastaviti čim se uspostavi funkcionalna prodajna mreža. MPŠRR će preduzeti druge mere za funkcionalizaciju ovog važnog podsektora poljoprivrede.

2.4 SEKTOR MLEKA

Kravlje mleko je najvažniji stočarski proizvod na Kosovu. Poslednjih godina su uloženi napor i da proizvodnja mleka pređe sa proizvodnje za porodičnu potrošnju na proizvodnju za tržište, da se poboljšaju uslovi uzgoja, da se sprovedu dobre poljoprivredne prakse na farmama mleka i da se poveća kapacitet poljoprivrednika za proizvodnju mleka visokog kvaliteta.

Nezadovoljavajući kvalitet svežeg mleka je nagnala MPŠRR na sprovođenje šeme direktnih plaćanja za kvalitet mleka. Ima još dovoljno prostora za poboljšanje fizičke aktive kao što su bolji objekti, modernija oprema za štale, bolji i savremeniji sistemi za mužu. Pod mera ima za cilj podršku komercijalnih proizvođača mleka.

Paralelno sa intenziviranjem proizvodnje, životna sredina takođe se treba zaštititi od negativnog uticaja proizvodnje. U cilju zaštite podzemnih voda od zagađenja od tečnosti iz đubriva, graditelji novih štala takođe su dužni da grade i skladišta za đubrivo.

Proizvodnja mleka od malih preživara (ovaca, koza) uglavnom je zatvoreni ciklus, od proizvodnje mleka, do prerade sira i prodaje (marketing) na farmi. Samo nekoliko farmi su komercijalne, dok je većina proizvođača koji drže male preživare su male farme sa uglavnom tradicionalnim praksama uzgoja stoke. Postoji velika potreba za investicijama u modernizaciju štala, pratećih infrastrukturnih objekata, za korišćenje sistema za mužu itd.

2.5 SEKTOR GROŽĐA

Parcele vinograda uglavnom su male, dok se proizvodnjom grožđa bavi 4780 vinogradara. Prosečna veličina je 0,5 ha sa prosečnim prinosom od 8-10 t/ha. Kosovski vinogradi uključuju 751 hektara stonog grožđa i 2440 hektara vinskog grožđa¹. Troškovi proizvodnje su visoki delimično zbog starih vinograda, malih parcela i stare mehanizacije. Stono grožđe proizvedeno u zemlji, suočava se sa jakom konkurencijom iz uvoza koja je dobro kategorizirana i upakovana. Prioritet će se dati proizvodnji stonog grožđa, ali bez ostavljanja po strani proizvodnje vinskog grožđa. Investicije u restrukturiranje i modernizaciju proizvodnje i trgovine grožđa su neophodne radi konkurentnosti sa uvezenim proizvodima.

2.6 SEKTOR JAJA

Sektor proizvodnje jaja je relativno dobro konsolidovan. Procenjuje se da proizvodnja jaja u komercijalnim farmama iznosi oko 283 miliona jaja (2014.), dok se u domaćinstvima proizvodi još 74 miliona komada, što rezultira ukupnom proizvodnjom od 357 miliona jaja. U 2014. godini uvezeno je oko 6 miliona jaja iz Albanije. Prosečna potrošnja po glavi stanovnika procenjuje se na oko 200 jaja/godišnje i možemo reći da Kosovo ispunjava oko 98% potreba za potrošnjom jaja.²

Većina proizvođača primenjuje sistem držanja u konvencionalnim kavezima. U cilju zaštite zdravlja i dobrobiti životinja i ispunjavanja evropskih standarda, investiraće se samo u poboljšane kaveze (u skladu sa standardima EU) ili u držanje na podu i u slobodni sistem držanja u prirodi.

Da bi se poboljšala efikasnost prosečnih proizvođača, prioritet će se dati farmama srednje veličine sa 5000 do 25.000 kokošaka nosilja, koje mogu izdržati velika kretanja cena tokom godina i konkurirati na dinamičnom tržištu.

Obezbediće se podrška kako bi se poboljšala efikasnost proizvodnje investiranjem u bolju opremu za štale i higijenu u štalama (ventilacija, vodovodni sistem, sistem za sakupljanje jaja, itd.). Potrebno je poboljšati upravljanje stajskim đubrivom i ostalim otpadom, jer negativni uticaj intenzivnog živinarstva na životnu sredinu može biti visok ako se ne tretira kako treba, dok stvara dodatne prihode kada se njime pravilno upravlja. Potrebno je poboljšati savetodavne službe na Kosovu kako bi se obezbedila odgovarajuća obuka srednjim i malim proizvođačima u

¹DVV, 2017.

²Zeleni izveštaj 2015.

proizvodnji hrane za životinje, u radu i održavanju poluautomatskih linija za sakupljanje i kategorizaciju jaja.

3. OPŠTI CILJEVI

- Povećanje konkurentnosti kosovske poljoprivrede i zamena uvoza;
- Stvaranje novih radnih mesta i povećanje zaposlenosti u ruralnim područjima;
- Podrška poljoprivrednicima u odabranim sektorima, u cilju usklađivanja s pravilima, standardima, politikama i praksama EU;
- Podrška ekonomskom i socijalnom razvoju u cilju održivog i sveobuhvatnog rasta putem razvoja farmi;
- Adresiranje izazova klimatskih promena korišćenjem obnovljive energije.

3.1. POSEBNI CILJEVI

3.1.1 SEKTOR VOĆA I SEKTOR POVRĆA (UKLJUČUJUĆI I KROMPIR)

- Povećana proizvodnje voća i povrća (uključujući krompir) u komercijalne svrhe;
- Poboljšanje kvaliteta u cilju ispunjavanja odgovarajućih nacionalnih i EU standarda;
- Modernizacija farmi putem upotrebe nove opreme i moderne mehanizacije;
- Smanjenje gubitaka nakon berbe putem investicija u farme, u tehnologiju skladištenja, u infrastrukturu i opremu za fazu nakon berbe, uključujući kapacitete za hlađenje, sortiranje i pakovanje;
- Proizvodnja obnovljive energije;
- Poboljšanje integracije poljoprivrednika sa kupcima poljoprivrednih proizvoda.

3.1.2 SEKTOR MLEKA I SEKTOR MESA

- Povećanje proizvodnje na specijalizovanim farmama;
- Poboljšanje kvaliteta u cilju ispunjavanja nacionalnih i EU standarda;
- Modernizacija farmi putem upotrebe nove opreme i moderne mehanizacije;
- Smanjenje ispuštanja oksida azota i metana putem pravilnog tretmana organskog đubriva i ne-zagađenja površinskih i podzemnih voda;
- Proizvodnja obnovljive energije;
- Poboljšanje integracije poljoprivrednika sa kupcima njihovih proizvoda.

3.1.3 SEKTOR GROŽĐA

- Povećanje proizvodnje stonog grožđa i vinskog grožđa;
- Poboljšanje kvaliteta u cilju ispunjavanja nacionalnih i EU standarda;
- Modernizacija farmi putem upotrebe kvalitetnih sadnica i moderne mehanizacije;
- Proizvodnja obnovljive energije;
- Poboljšanje integracije poljoprivrednika sa kupcima njihovih proizvoda.

3.1.4 SEKTOR JAJA

- Poboljšanje i proširenje postojećih proizvodnih kapaciteta;
- Poboljšanje kvaliteta u cilju ispunjavanja nacionalnih i EU standarda;
- Modernizacija farmi putem upotrebe nove opreme i moderne mehanizacije;
- Smanjenje ispuštanja oksida azota i metana putem pravilnog tretmana organskog đubriva;
- Proizvodnja obnovljive energije;
- Poboljšanje integracije poljoprivrednika sa kupcima njihovih proizvoda;

4. VEZA SA DRUGIM MERAMA U PPRR

Ova mera ima povezanost sa drugim merama PPRR-a, kao što su:

- Mera 103 "Investicije u fizičke aktive za preradu i trgovinu poljoprivrednih proizvoda" i
- Mera 302 "Diversifikacija farmi i razvoj biznisa"

5. KRAJNI KORISNICI

Krajni korisnici po ovoj meri su poljoprivrednici, kako je definisano Zakonom Br. 04/L-090 - o izmenama i dopunama Zakona Br. 03/L-098 - o poljoprivredi i ruralnom razvoju, Svi aplikanti za ove mere moraju biti registrovani u Registru poljoprivrednika. Sertifikat identifikacionog broja farme (IBF) mora biti na ime aplikanta. Ako je aplikant preduzeće, i sertifikat IBF mora biti na ime preduzeća.

Svi korisnici projekata ruralnog razvoja su dužni da održavaju svoje investicije u skladu sa odobrenim projektom tokom pet godina nakon završetka projekta, koliko traje period praćenja. Ako ne održava investicije, korisnik je dužan da vrati finansirani iznos javne podrške.

6. ZAJEDNIČKI KRITERIJUMI PRIHVATLJIVOSTI

6.1 PRIHVATLJIVI APLIKANTI

- Ako je aplikant fizičko lice, mora imati najmanje 18 godina, a da nije napunio 61 godinu. U slučaju preduzeća, ovaj kriterijum se ne primenjuje;
- Fizičko lice mora imati završeno obavezno osnovno obrazovanje (8 ili 9 godina) i dvije godine radnog iskustva u oblasti za koju aplicira. Aplikanti koji nemaju dvogodišnje radno iskustvo moraju da pohađaju kurseve obuke sa najmanje 20 časova nastave, u oblasti za koju apliciraju, a koji će biti završeni pre zahteva za konačno plaćanje;
- U slučaju preduzeća, gore pomenuti zahtev važi za vlasnika ili ovlašćeno lice preduzeća. Ovlašćeno lice mora da ima radni ugovor za još najmanje tri godine; nakon momenta apliciranja.
- Aplikanti moraju da imaju izmirene poreske obaveze i to, fizička lica, porez na imovinu, a preduzeća, porez na prihode korporacija i druge važeće poreze;

6.2 NACIONALNI STANDARDI

Nacionalni standardi za zdravlje životinja, dobrobit životinja i zaštitu životne sredine predstavljeni su u Aneksu br. 5 Smernica za aplikante. Oni moraju biti ispunjeni najkasnije pre zahteva za zadnje plaćanje i verifikuju se kontrolom službenog lica na mestu investicije.

6.3 EKONOMSKA ODRŽIVOST

- Za investicione projekte u kojima su prihvatljive investicije manje ili jednake 20.000 evra, aplikanti moraju podneti tehnički projektni-predlog prema modelu koji će se objaviti na veb stranicama ARP i MPŠRR.
- Za investicione projekte u kojima su prihvatljive investicije veće od 20.000 evra, aplikanti moraju podneti poslovni plan prema modelu koji će biti objavljen na veb stranicama ARP i MPŠRR. Planirane investicije treba da budu u skladu sa proizvodnim kapacitetom. Tokom procene aplikacija, na osnovu poslovnog plana, zvaničnici ARP-a su dužni da odbiju deo investicija koje su u suprotnosti sa ovim principom.

6.4 DRUGI KRITERIJUMI PRIHVATLJIVOSTI

Korisnici projekata sa vrednošću prihvatljivih investicija u iznosu od preko 50.000 evra, pre potpisivanja ugovora sa ARP-om moraju registrovati svoja preduzeća, a sve investicije/troškove treba da se fakturišu na ime tog preduzeća.

Projekti koji se finansiraju iz Programa ruralnog razvoja 2018. ne smeju da budu finansirani i od strane kancelarije EU na Kosovu ili bilo kojeg drugog lokalnog ili međunarodnog javnog donatora. Ako se utvrdi da je korisnik dobio podršku za isti projekat i od nekog drugog donatora, njemu se ne dodeljuje podrška ili ako je primio, on će biti dužan da vrati dobijena sredstva, a protiv njega će se primeniti kazne u skladu sa zakonom.

Svi korisnici mere 101, savetuju se da tokom perioda praćenja, vode knjigu farme za odgovarajući sektor. Broj novih radnih mesta biće obračunat prema tabeli u aneksu br. 17.

Korisnik koji je aplicirao u MPŠRR i drugim javnim institucijama ili kancelariji EU na Kosovu i čiji je projekat odabran za finansiranje od strane bilo koje od institucija, treba odmah da informiše MPŠRR/ARP ili druge relevantne institucije.

Korisniku se ne može dodeliti novi projekat ako prethodni projekti nisu završeni na pravilan način.

- Svi aseti koji se odnose na investicije (zemljište, štale, životinje, voćnjaci itd.) moraju biti registrovani u Registru farme.
- Svi ugovori o zakupu moraju biti notarizirani, osim ugovora o zakupu sa Agencijom šumarstva Kosova (AŠK) i sa opštinama koji ne moraju biti notarizirane

U slučaju zemljišta uzetih u zakup od Agencije Šumarstva Kosova i Kosovska Agencija za Privatizaciju, ugovori mogu biti i na kraće vreme od onog koje je predviđeno za druge aplikante,

pod uslovom da oni predaju jednu potvrdu od zakupodavca da neće imati problema za produženje ugovora.

Privatizovana zemljišta od KAP-a, koja u sertifikatu svojine pojavljuje se kao „zemlja pod zakup za 99 god.“ Tretiraju se kao kao zemljišta u svojini privatizatora.

U slučaju projekata koji predviđaju izgradnju ili proširenje, aplikanti prilikom apliciranja moraju dostaviti:

- Potvrdu o vlasništvu (Posedovni list) parcele na kojoj će se investirati
- Ako je zemljište ili objekat uzet u zakup, notariziran ugovor o zakupu za najmanje 10 godina, računajući od godine apliciranja
- Kopiju plana parcele gde će se investirati;
- Kopiju skica objekta,
- Predračun troškova materijala i predviđenih radova;
- Saglasnost opštine koja dokazuje da u slučaju davanja granta, aplikant može dobiti građevinsku dozvolu;

Korisnik mora, pre nego što podnese zahtev za plaćanje u ARP, da dostavi:

- Dozvolu za izgradnju od nadležnog organa Opštine.

U slučaju projekata koji predviđaju renoviranje, aplikanti, prilikom apliciranja, moraju dostaviti:

- Predračun troškova materijala i predviđenih radova;

U slučaju izgradnje, proširenja ili renoviranja objekata, podizanja voćnjaka, vinograda i/ili postavljanja sistema za navodnjavanje na zakupljenom zemljištu, ugovor o zakupu mora biti najmanje 10 godina, računajući od godine apliciranja.

- Ugovor mora sadržati i saglasnost vlasnika (zakupodavca) za investiranje koje će se izvršiti na njegovom zemljištu.

Ugovor o zakupu nije potreban samo u slučajevima kada su vlasnik zemljišta i aplikant u braku ili u direktnoj krvnoj vezi bez ograničenja (npr. pradede, dede, roditelji, deca, unuci, itd.) a to se dokazuje putem izvoda venčanih ili izvoda rođenih i/ili izvoda umrlih. Takođe, aplikant mora da popuni Deklaraciju pod zakletvom, čime dokazuje da je on nasledio zemlju sa kojom aplicira.

7. SPECIFIČNI KRITERIJUMI PRIHVATLJIVOSTI

7.1 Sektor voća (jabuka, kruška, šljiva, višnja, orah, lešnik, trešnja, kajsija, breskva, dunja,)

- U trenutku aplikacije za investicije u sektoru voća, aplikanti moraju da dokažu da imaju poljoprivredno zemljište u vlasništvu, nasledeno ili uzeto u zakup na najmanje 10 godina računajući od godine apliciranja i to najmanje 1 hektar). Minimalna površina parcela treba da bude 0,35 hektara;
- Aplikanti za podizanje novih voćnjaka, pre zahteva za plaćanje, ako kupuju sadnice proizvedene na Kosovu, mora da podnesu kopiju fito-sanitarne potvrde o zdravstvenom stanju sadnog materijala koji ispunjava CAC kriterijum (Conformitas Agraria

Communitatis) i kopiju licence proizvođača, a oni koji kupuju sadnice uvezene iz zemalja EU moraju dostaviti kopiju fito-sanitarne potvrde o zdravstvenom stanju sadnog materijala koji ispunjava najmanje CAC kriterijum izdat od strane proizvođača, potvrdu o poreklu i dozvolu za uvoz uvoznog preduzeća.

- Posadene sadnice voćaka treba da imaju na sebi nalepljenu etiketu sertifikacione institucije.

7.2 Sektor povrća i plastenika (uključujući krompir)

- U trenutku apliciranja za investicije u skladišta za voće i povrće (uključujući krompir), aplikanti moraju da dokažu da imaju najmanje 2 hektara poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu, nasleđeno ili uzeto u zakup za najmanje 10 godina.
- U trenutku apliciranja za investicije u nove stalne plastenike, aplikant mora da dokaže da ima najmanje 0,10 ha obradivog zemljišta upisanog u Registar Farmi.

7.3 Sektor mesa

- Za investicije u sektoru mesa (tovljenje teladi i svinja), aplikanti nisu dužni da imaju telad/svinje u trenutku apliciranja, ali pre zahteva za konačno plaćanje moraju imati najmanje 20 grla teladi ili 40 svinja za tovljenje sa oznakama Republike Kosovo ili zemalja EU, a to bi trebalo da dokažu odgovarajućim dokumentima i njihovim prisustvom u štali. Aplikanti koji apliciraju za izgradnju štale za telad i svinje, u svom projektu treba da obuhvate i skladištenje stajnjaka sa dovoljnim kapacitetom za najmanje 3 meseca (vidi listu minimalnih nacionalnih standarda).
- U trenutku apliciranja, aplikanti za tovljenje teladi moraju da dokažu da imaju najmanje 0,20 hektara poljoprivrednog zemljišta po grlu teladi, u vlasništvu, nasleđenih ili uzetih u zakup za najmanje 3 godine. U slučaju investicija u poljoprivrednu mehanizaciju za obrađivanje zemlje, trajanje zakupa mora biti najmanje 5 godina.

7.4 Sektor mleka

- Aplikanti za investicije u sektor proizvodnje mleka, u momentu aplikacija nisu obavezni da imaju stoku ali na kraju investicija moraju imati najmanje 10 mlečnih krava ili junica ili 100 ovaca ili 100 koza, registrovanih u Registar Farmi i Registar za identifikaciju i registraciju životinja u AHV. Ova Odredba ne važi za sabirne centre mleka.
- Aplikanti u momentu apliciranja imaju stoku, treba podneti dokaz od Registara za Registraciju i Identifikaciju životinja za postojeće životinje tako da u toku procenjivanja dobijaju bodove.
- Aplikanti u momentu apliciranja nemaju nijednu kravu, obavezni su da na kraju investicija da imaju najmanje deset označenih junica i registrovana u RIRŽ u ime korisnika (dobitnika) granta.
- Sabirni punktovi moraju imati dugoročne ugovore (najmanje na godinu dana) sa najmanje 5 poljoprivrednika, koji zajednički uzgajaju najmanje 30 mlečnih krava.
- Aplikanti koji apliciraju za izgradnju štale, u svom projektu treba da obuhvate i skladište za stajnjak sa dovoljnim kapacitetom za najmanje 3 meseca (vidi listu minimalnih nacionalnih standarda).

- U slučaju investicija u poljoprivrednu mehanizaciju za obradu zemlje, aplikanti moraju da dokažu da imaju najmanje 0,5 hektara poljoprivrednog zemljišta po grlu krave, odnosno 0,05 hektara poljoprivrednog zemljišta po grlu ovce/koze, u vlasništvu, nasleđene ili uzete u zakup za najmanje 5 godina.

7.5 Sektor grožđa

- U trenutku apliciranja, aplikanti za investicije u sektoru grožđa moraju da dokažu da imaju poljoprivredno zemljište u vlasništvu, nasleđeno ili uzeto u zakup za najmanje 10 godina, i to najmanje 0,3 hektara. Minimalna površina parcele treba da bude 0,1 hektara.
- U slučaju investicija u mehanizaciju i opremu za uzgoj i berbu, kao i skladište za tretiranje nakon berbe, aplikanti moraju da dokažu da imaju najmanje 3 hektara vinograda, u vlasništvu, nasleđenih ili uzetih u zakup za najmanje 10 godina, upisanih u Registar vinograda i u Registar Farmi.

7.6 Sektor jaja

- Aplikanti za investicije u sektoru jaja, moraju dokazati posedovanje najmanje 5.000 kokoški nosilja u aktivnoj proizvodnji.
- Aplikanti koji apliciraju za izgradnju farmi kokošaka, u svom projektu takođe treba da uključe i skladište za đubrivo dovoljnog kapaciteta za najmanje 3 meseca (videti listu minimalnih nacionalnih standarda).

8. PRIHVATLJIVE INVESTICIJE

Prihvatljivi troškovi su ograničeni na one uključene u Spisak prihvatljivih investicija za meru 101, prezentirano kao Aneks br. 6 Uputstva za aplikante.

Minimalni prihvatljivi troškovi za projekat u okviru ove mere su 10.000 €, sem projekata sektora grožđa, gde je minimalna vrednost projekta 3.000 €.

Maksimalna vrednost prihvatljivih troškova za projekte unutar ove mere je 100.000 evra.

Troškovi za pripremu poslovnog plana ili predloga projekta ne mogu preći vrednost od 3% prihvatljivih troškova. U slučaju investicija koje predviđaju izgradnju štala ili skladišta za skladištenje voća i povrća, troškove za arhitekate i inženjere, dozvole i razne licence su prihvatljivi do vrednosti od 7% prihvatljivih troškova.

8.1 PRIHVATLJIVE INVESTICIJE ZA SEKTORE

8.1.1 Investicije u sektor voća

- Investicije u podizanje novih voćnjaka sa minimalnom površinom od 1 hektara;

- Investicije u podizanje sistema za navodnjavanje na farmi, u skladu sa efikasnom praksom navodnjavanja;
- Investicije u proizvodnju energija na farmi iz svih vrsta obnovljivih izvora;
- Investicije u sistem mreža za zaštitu od grada;
- Investicije u poljoprivrednu mehanizaciju i opremu za voćnjake, za zaštitu bilja, za đubrenje, za berbu i tretiranje nakon berbe;
- Investicije za kupovinu traktora za drvenaste voćke
- Investicije u izgradnju i poboljšanje objekata za aktivnosti posle berbe, objekata za postavljanje mašina i skladišta za proizvode za zaštitu bilja i veštačka đubriva.

8.1.2 Investicije u sektoru povrća i plastenika (uključujući krompir) i za skladišta

- Investicije u izgradnju stalnih plastenika za povrće, bobičasto voće ili sadnice. Minimalna površina jednog plastenika je 0,1 hektara;
- Investicije u proizvodnju energije na farmama iz svih vrsta obnovljivih izvora;
- Kupovina i ugradnja opreme za postizanje kontrolisanih klimatskih uslova, uključujući opremu za zagrevanje plastenika;
- Investicije u postavljanje ili unapređenje sistema navodnjavanja u plastenicima prema efikasnoj praksi navodnjavanja;
- Izgradnja objekata za tretiranje nakon berbe (sortiranje, pakovanje, etiketiranje) i za skladištenje proizvodnje, kao i skladišta za proizvode za zaštitu bilja i za veštačka đubriva.
- Kupovina odgovarajućeg mehanizma za uzgoj povrća na otvorenim poljima ili u plastenicima (mašina za sadnju rasada, mašina za prostiranje folije).

8.1.3 Investicije u sektor mesa

- Izgradnja/renoviranje/proširenje štala, pratećih objekata (deponije stajnjaka, hangari voluminozne hrane, skladišta silaže) i infrastrukture na farmi (npr. snabdevanje vodom na nivou farme);
- Investicije u proizvodnju efikasne energije na farmama iz svih vrsta obnovljivih izvora;
- Investicije u modernizaciju sistema za ishranu i snabdevanje vodom;
- Investicije u poljoprivrednu mehanizaciju i opremu za uzgoj krmnih biljaka i žitarica, zaštitu bilja, đubrenje i berbu;
- Investicije za kupovinu traktora;
- Investicije za čišćenje/uklanjanje organskog đubriva (tečnog i čvrstog) i njegovo deponovanje;
- Investicije za proizvodnju koncentrovane hrane, od čijeg ukupnog kapaciteta, najmanje 50% će se koristiti za potrebe farme;

8.1.4 Investicije u sektor mleka

- Izgradnja/renoviranje/proširenje štala, pratećih objekata i objekata sabirnih centara za mleko (lokacije za odlaganje otpada, hangari voluminozne hrane, skladišta silaže, muzilice) i infrastrukture na farmi (npr. instalacija za vodu, struju);

- Investicije u modernizaciju muže i opreme za hlađenje, kao što su oprema za mužu, skladištenje mleka, uključujući skladišta za mleko, laktofrizi;
- Investicije u proizvodnju energije na farmama iz svih vrsta obnovljivih izvora;
- Oprema i mašine za uklanjanje đubriva
- Investicije u modernizaciju sistema za ishranu i snabdevanje vodom;
- Investicije u poljoprivrednu mehanizaciju i opremu za uzgoj krmnih biljaka i žitarica, zaštitu bilja, đubrenje i berbu;
- Investicije za kupovinu traktora;
- Investicije za čišćenje/uklanjanje organskog đubriva (tečnog i čvrstog) i njegovo deponovanje;
- Investicije za proizvodnju koncentrovane hrane, od ukupnog kapaciteta, najmanje 50% će se koristiti za potrebe farme.

8.1.5 Investicije u sektor grožđa

- Investicije u podizanje/modernizaciju vinogradskih zasada (konverzija, zamena) za stono grožđe i vinsko grožđe sa minimalnom veličinom od 0,3 hektara;
- Investicije u postavljanje sistema navodnjavanja, u skladu sa efikasnom praksom navodnjavanja
- Investicije u postavljanje najlona za stono grožđe
- Investicije u proizvodnju energije na farmama iz svih vrsta obnovljivih izvora;
- Investicije u sistem mreža za zaštitu od grada;
- Investicije u vinogradarskim i mačevalnim sistemima
- Investicije u poljoprivredne mašine i opremu za vinograde, mašine za zaštitu bilja, za đubrenje, za berbu i tretman nakon berbe
- Investicije za kupovinu traktora;
- Onima koji imaju preko 3 hektara površine pod vinogradima dozvoljeno je apliciranje za izgradnju objekata za delovanje nakon berbe, kao rashladna skladišta, mašine za sortiranje, čišćenje, pakovanje,

8.1.6 Investicije u sektor jaja

- Izgradnja/renoviranje/proširenje štala i prostorija za skladištenje jaja
- Investicije u unutrašnju infrastrukturu (sistem za ishranu, sistem za vodosnabdevanje i oprema za regulisanje mikroklimе, oprema za uklanjanje đubriva, sortiranje jaja)
- Investicije u kaveze, samo u skladu sa standardima EU
- Izgradnja i obnova skladišta za skladištenje, uključujući opremu za pripremu hrane, tretiranje, pakovanje i skladištenje jaja;
- Investicije u opremu za energiju ili energije na farmi iz svih vrsta obnovljivih izvora;
- Investicije za čišćenje/uklanjanje organskog otpada i njegovo skladištenje.
- Investicije za proizvodnju koncentrovane hrane, od čijeg ukupnog kapaciteta, najmanje 50% će se koristiti za potrebe farme;

9. KRITERIJUMI SELEKCIJE ZA PODSEKTORE

Tabela 1: Kriterijumi selekcije za sektor voća

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum / Kategorija	Bodovi
1	Proizvodni kapacitet: površina koja će se podići. U slučaju investicija u infrastrukturu voćnjaka, skladišta, navodnavanja, odbrana protiv grada i/ili mehanizacija, bodovi se izračunavaju u zavisnosti od postojeće površine* ili onoj koja će se podići, bilo koja je veća.	≥ 3 ha	50
		≥ 1 ha - < 3 ha	45
2	Prihvatljivost vrednosti investicija	≤ 50.000	10
		>50.000	8
3	Kvalitet sadnog materijala	Investicija u sadnice proizvedene i sertifikovane u jednu od članica Evropske Unije.	5
4	Ugovoreni odnosi	Ugovor za predaju proizvoda farme najmanje od 50% (ne traži im se aplikantima za podizanje novih voćnjaka ako nemaju postojeći voćnjak, oni uzimaju po 5 bodova iz ovog kriterijuma).	5
5	Zaštita životne sredine i klimatskih promena <i>Ovaj kriterijum ne primenjuje se kada su investicije u površinama pod sistemom navodnavanja i aplikant dobija bodove.</i>	Investicije u proizvodnji energije na farmi od obnovljenih izvora (minimum 5% od prihvatljivih investicija).	5
7	Ostvarivanje novih radnih mesta	Izračunava se na osnovu tabele u aneksu br. 17	Max. 8
8	Podrška po prvi put	Aplikant ili porodična ekonomija nije bila dobitnik garantova MPŠRR-a, zadnjih tri godina.	10
9	Profesionalno nadgledanje	Aplikant izjavljuje da u slučaju primanja granta, pre zahteva za uplatu, ugovorit će savetnika ili licenciranu kompaniju za savetodavnu službu od MPŠRR sa noterizovanim ugovorom.	5
10	Rod farmera	Aplikant žensko	2
UKUPNO:			100

* Postojeća površina se dokazuje primanjem direktnog plaćanja za ove površine u prethodnoj godini ili ako nije uzeo subvencije, potvrđuje sa potvrdom o vlasništvu i IBF-om.

Tabela 3: Kriterijumi za izbor za sektor povrća i plastenika (uključujući krompir)

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum/Kategorija		Bodovi
		Za plastenike	Za skladišta	
1	Proizvodni kapacitet	preko 20 ari	Površina sa voćem i/ili povrćem, uključujući postojeće i one koje će se zasaditi, veća je od 3 ha*	50
		10 do 20 ari	Površina sa voćem i/ili povrćem, uključujući postojeće i one koje će se zasaditi, manja je od 3 ha*	45
2	Vrednost prihvatljivih investicija	≤ 50.000		10
		>50.000		8
3	Ugovorni odnosi	Ugovor o isporuci najmanje 50% proizvodnje farme		10
4	Zaštita životne sredine i klimatske promene	Investicije u proizvodnju energije na farmi iz obnovljivih izvora (min. 5% prihvatljivih investicija)		5
5	Stvaranje novih radnih mesta	Računa se na osnovu tabele u aneksu br. 17		Max. 8
6	Podrška za prvi put	Aplikant ili domaćinstvo nije bio korisnik granta MPŠRR, u poslednje tri godine		10
7		Aplikant izjavljuje da u slučaju primanja granta, pre zahteva za uplatu, ugovorit će savetnika ili licenciranu kompaniju za savedodavnu službu od MPŠRR sa noterizovanim ugovorom.		5
8	Pol poljoprivrednika	Aplikant žena		2
UKUPNO				100

* Postojeća površina se dokazuje primanjem direktnog plaćanja za ove površine u prethodnoj godini ili ako nije uzeo subvencije, potvrđuje sa potvrdom o vlasništvu i IBF-om.

Tabela 4: Kriterijumi za izbor za sektor mesa

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum/Kategorija	Bodovi
1	Vrsta investicije: U slučaju investicije i iz tačke a) i iz tačke b), bodovi se izračunavaju iz investicije sa najvećim delom sredstava (maksimalno 30 bodova)	a) Izgradnja/renoviranje/proširenje štale (septička jama je obavezna za telad i svinje)	30
		b) Mašine i/ili poboljšanje spoljne infrastrukture (skladište za stajnjak, skladište za silažu, skladište za seno)	25
2	Vrednost prihvatljivih investicija	≤ 50.000	10
		>50.000	8

3	Proizvodni kapacitet (broj životinja) nakon završetka projekta	Teladi	Svinja	20
		≥ 20 < 70 grla	≥ 40 < 100 grla	
		≥ 70 grla	≥ 100 grla	15
4	Iskustvo u odgovarajućoj proizvodnji: aplikant ima telad/svinje u proizvodnji*	Aplikant ima najmanje 5 grla	Aplikant ima najmanje 10 grla	5
5	Ugovorni odnos	Ugovor o isporuci najmanje 50% proizvodnje farme		5
6	Zaštita životne sredine i klimatske promene	Investicije u proizvodnju energije na farmi iz obnovljivih izvora (<i>min. 5% prihvatljivih investicija</i>)		5
7	Zapošljavanje	Računa se na osnovu tabele u aneksu br. 17		Max. 8
8	Podrška za prvi put	Aplikant ili domaćinstvo nije bio korisnik granta MPŠRR, u poslednje tri godine		10
9	Profesionalno nadgledanje	Aplikant izjavljuje da u slučaju primanja granta, pre zahteva za uplatu, ugovorit će savetnika ili licenciranu kompaniju za savedodavnu službu od MPŠRRs noterizovanim ugovorom.		5
10	Pol poljoprivrednika	Aplikant žena		2
UKUPNO				100

* Da se dokaže putem potvrde iz Registra za registraciju i identifikaciju životinja. Ova činjenica se takođe potvrđuje tokom prve kontrole na terenu, pre potpisivanja ugovora. Ako je u trenutku kontrole na terenu broj životinja manji od onog koji je prikazan u aplikaciji, jedino prihvatljivo objašnjenje je klanje u licenciranoj klanici ili dokaz veterinaru sa područja da je životinja uginula.

Tabela 5: Kriterijumi za izbor za sektor mleka

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum/Kategorija			Bodovi
1	Vrsta investicije: U slučaju investicije i iz tačke a) i iz tačke b), bodovi se izračunavaju iz investicije sa najvećim delom sredstava (maksimalno 35 bodova)	a) Izgradnja / renoviranje / proširenje štala ili sabirnog punkta mleka			35
		b) Mašine i/ili poboljšanje unutrašnje i spoljašnje infrastrukture (skladište za đubrivo, skladište za silažu, skladište za seno)			30
2	Vrednost prihvatljivih investicija	≤ 50.000			10
		>50.000			8
3	Proizvodni kapacitet: broj životinja u aktivnoj proizvodnji pre apliciranja ili broj ugovorenih poljoprivrednika za sabirne punktove	Mlečne krave	Mlečne Ovce/Koze	Sabirni punktove	5
		≥ 5 < 10 grla	≥ 50 < 300 grla	≥ 10 poljoprivrednika	
		≥ 10 grla	≥ 100 grla	≥ 10 < 20 poljoprivrednika	10
4	Ugovorni odnos	Jednogodišnji ugovor* za isporuku najmanje 50%			5

		proizvodnje farme	
5	Način držanja nakon završetka investicije. Ovaj kriterijum se primenjuje samo na krave muzare. Drugi dobijaju 10 bodova.	Slobodan sistem držanja	10
		Povezani sistem držanja	5
6	Zaštita životne sredine i klimatske promene	Investicije u proizvodnju energije na farmi iz obnovljivih izvora (<i>min. 5% prihvatljivih investicija</i>)	5
7	Zapošljavanje	Računa se na osnovu tabele u aneksu br. 17	Max.8
8	Podrška za prvi put	Aplikant ili domaćinstvo nije bio korisnik granta MPŠRR, u poslednje tri godine	10
9	Profesionalno nadgledanje	Aplikant izjavljuje da u slučaju primanja granta, , pre zahteva za uplatu, ugovorit će savetnika ili licenciranu kompaniju za savedodavnu službu od MPŠRRs noterizovanim ugovorom.	5
11	Pol poljoprivrednika	Aplikant žena	2
UKUPNO			100

*Jednogodišnji ugovor podrazumeva ugovor za godinu apliciranja.

Tabela 6: Kriterijumi za izbor za sektor grožđa

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum/Kategorija	Bodovi
1.	Proizvodni kapacitet: površina koja će biti podignuta. U slučaju investiranja za skladište i / ili mašine, bodovi se izračunavaju u zavisnosti od postojeće površine ili one koja će se podići, koja god je veća.	≥ 3 ha	55
		≥ 1 ha - < 3 ha	50
		≥ 0.30 ha - < 1 ha	45
2	Vrednost prihvatljivih investicija	≤ 50.000	10
		>50.000	8
3	Ugovorni odnos	Ugovor o isporuci najmanje 50% proizvodnje farme (<i>ne zahteva se od aplikanta za podizanje novih vinograda ako nemaju postojeće vinograde, oni dobijaju 10 bodova iz ovog kriterijuma</i>)	5
4	Zapošljavanje	Računa se na osnovu tabele u aneksu br. 17	Max.8
5	Mesto investicije	Opština: Orahovac, Suva Reka, Prizren, Đakovica, Mališevo, Mamuša, Peć, Istok i Klina.	5
6	Podrška za prvi put	Aplikant ili domaćinstvo nije bio korisnik granta MPŠRR, u poslednje tri godine	10
7	Profesionalno nadgledanje	Aplikant izjavljuje da u slučaju primanja granta, pre	

		zahteva za uplatu, ugovorit će savetnika ili licenciranu kompaniju za savedodavnu službu od MPŠRRs noterizovanim ugovorom.	5
8	Pol poljoprivrednika	Aplikant žena	2
UKUPNO			100

Tabela 7: Kriterijumi za izbor za sektor jaja

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum/Kategorija	Bodovi
1	Vrsta investicije: U slučaju kombinovane investicije, bodovi se izračunavaju iz investicije sa najvećim delom sredstava (maksimalno 25 bodova)	a) Izgradnja / renoviranje / proširenje štale	25
		b) Poboljšanje unutrašnje infrastrukture farme; izgradnja skladišta za hranu; tretman organskog đubriva; prostorija za skladištenje jaja; Poljoprivredna mehanizacija i oprema	20
2	Proizvodni kapacitet: broj kokošaka nosilja u aktivnoj proizvodnji pre apliciranja	≥ 5,000 - < 25,000 kokošaka nosilja	15
		≥ 25,000	10
3	Način držanja kokošaka	Slobodan sistem, u prirodi	15
		Slobodan sistem, na podu	10
		U kavezu, u skladu sa standardima EU	5
4	Vrednost prihvatljivih investicija	≤ 50.000	10
		>50.000	8
5	Ugovorni odnos	Ugovor o isporuci najmanje 50% proizvodnje farme	5
6	Zaštita životne sredine i klimatske promene	Investicija u proizvodnju energije na farmi iz obnovljivih izvora (<i>min. 5% prihvatljive investicije</i>)	5
7	Zapošljavanje	će se izračunati na osnovu tabele u aneksu br. 17	Max. 8
8	Podrška za prvi put	Aplikant ili domaćinstvo nije bio korisnik granta MPŠRR, u poslednje tri godine	10
9	Profesionalno nadgledanje	Aplikant izjavljuje da u slučaju primanja granta, pre zahteva za uplatu, ugovorit će savetnika ili licenciranu kompaniju za savedodavnu službu od MPŠRR sa noterizovanim ugovorom.	5
10	Pol poljoprivrednika	Aplikant žena	2
UKUPNO			100

U slučajevima kada aplikanti imaju isti broj bodova, prioritet imaju projekti koji su pre podneseni.

10. STEPEN JAVNE PODRŠKE

- Minimalni prihvatljivi troškovi za projekat u okviru ove mere su 10.000 €, sem i projekata sektora grožđa, gde je minimalna vrednost projekta 3.000 €.
- Maksimalna vrednost prihvatljivih troškova za projekte unutar ove mere je 100.000 evra
- Javna podrška iznosi 60% od prihvatljivih troškova investiranja
- Dodatna podrška od 5% se daje za investicije u planinska područja i 5% za mlade poljoprivrednike (40 godina ili mlađe u trenutku apliciranja).
- Maksimalna javna podrška za period sprovođenja Programa za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014.-2020. za meru 101 je 400.000 € po korisniku.
- Aplikant može aplicirati sa nekoliko projekata tokom perioda sprovođenja Programa za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014.-2020., u raznim godinama, pod uslovom da su prethodni projekti uspešno završeni, a da javna podrška ne prelazi gore navedeni iznos.

11. BUDŽET

Tabela 8: Planirana raspodela budžeta između sektora za 2018. godinu

Sektori		Vrednost u €	% budžeta
101.1 Voće	Za drvenaste voćke	2,500,000	20.83
101.2 Povrće	Plastenici	3,000,000	25.00
	Skladište za skladištenje povrća i voća	500,000	4.17
101.3 Meso	Tov teladi	2,000,000	16.67
	Tov svinja	300,000	2.50
101.4 Mleko	Proizvodnja mleka od krava,	2,000,000	16.67
	Proizvodnja mleka od ovaca i koza	700,000	5.83
	Investiranje u sabirne punktove mleka	200,000	1.67
101.5	Sektor grožđa	500,000	4.17
101.6	Sektor jaja	300,000	2.50
Ukupno:		12,000,000	100%

12. INDIKATORI PROGRAMA

Tabela 9: Pokazatelji praćenja

Vrsta pokazatelja	Pokazatelj	Cilj za 2018.		
Input	Ukupno:	12,000,000		
	101.1. Sektor voća	2,500,000		
	101.2. Sektor povrća i plastenika (uključujući krompir)	3,500,000		
	101.3. Sektor mesa	2,300,000		
	101.4. Sektor mleka	2,900,000		
	101.5. Sektor grožđa	500,000		
	101.6. Sektor jaja	300,000		
Output	Ukupni broj podržanih farmi	387		
	Od čega	75	150	
		125	125	
		70	60	
		78	78	
		32	32	
		7	6	
	Vrednost investicija (€)	17,823,000		
	Od čega	101.1 Sektor voća	3,712,500	
		101.2. Sektor povrća i plastenika uključujući krompir	5,197,500	
		101.3. Sektor mesa	3,415,500	
		101.4. Sektor mleka	4,306,500	
		101.5. Sektor grožđa	745,500	
101.6. Sektor jaja		445,500		
Rezultat	Ukupan broj farmi sa proširenim kapacitetom	311		
	Ukupan broj modernizovanih farmi koje su primenile novu opremu i / ili tehnologiju	349		
	Povećanje veličine podržanih farmi	Br. dodatih hektara sa drvenastim voćkama	148	
		Broj m ² sa novim plastenicima	237,566	
		Broj dodatih hektara sa grožđem	27	
		Broj dodatih životinja	Mlečne krave	520
			Kokoške nosilje	26,471
Telad za tovljenje	854			

		Svinje za tovljenje	323
		Broj podržanih sabirnih punktova mleka	12
		Nova skladišta voća i povrća (tona / godišnje)	6,500
		Broj farmi koje su investirale u aktivnosti nakon berbe (pakovanje, sortiranje, etiketiranje itd.)	82
		Broj farmi koje su sagradile skladišta za đubrivo	44
		Broj farmi koje proizvode obnovljivu energiju	366
**Uticaoj		Dodatni prihodi (€/godišnje)	10,341,000
		Nova radna mesta sa punim radnim vremenom	1076
		Povećanje produktivnosti rada, kao povećanje (u%) dodatnih bruto prihoda za svako radno mesto, na podržanim farmama	15%

**Ciljevi su postavljeni na osnovu predviđenog budžeta, pa će se svaka promena budžeta srazmerno odražavati na indikatorima.*

***Procena da se izvrši od strane nezavisnih ocenjivača*

13. ADMINISTRATIVNI POSTUPAK

Ova mera će biti sprovedena od strane Agencije za razvoj poljoprivrede (ARP). Detaljni administrativni postupak će biti predstavljen u Administrativnom uputstvu, koji usvaja Ministar poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja.

14. ROK ZA SPROVOĐENJE

Rok za sprovođenje ove mere je 90 kalendarskih dana, osim za projekte koji predviđaju izgradnju štale ili skladišta gde je rok za realizaciju 120 kalendarskih dana od dana potpisivanja ugovora sa ARP. Nakon roka za sprovođenje, korisnik ima još 15 dodatnih dana za pripremu dokumentacije i podnošenje zahteva za plaćanje.

ARP može produžiti rok za sprovođenje zaključenjem aneksa ugovora u skladu sa Zakonom o obligacionim odnosima, opravdavajući produženje roka sa čvrstim argumentima, kao što su poštovanje vegetativnih perioda kod biljaka, neodgovarajući vremenski uslovi za izvođenje građevinskih radova, donošenje neke specifične mašine iz neke druge zemlje, itd.

15. GEOGRAFSKO PROSTIRANJE MERE

Ova mera se primenjuje na čitavoj teritoriji Republike Kosovo.

MERA 103: INVESTICIJE U FIZIČKE AKTIVE ZA PRERADU I TRGOVINU POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA ZA 2018. GODINU

1. ZAKONSKA OSNOVA

Zakon Br. 03/1-098 - o poljoprivredi i ruralnom razvoju, (Službeni List Br. 56/ 27. jul 2009.);
Zakon Br. 04/1-090 - o izmenama i dopunama zakona br. 03/1-098 - o poljoprivredi i ruralnom razvoju, (Službeni List Br. 28/ 16. oktobar 2012.)
Zakon Br. 03/L-016 o hrani, (Službeni List Br. 49/ 25. mart 2009.);
Zakon Br. 03/1-029 - o poljoprivrednoj inspekciji, (službeni list br. 45/ 12. januar 2009.);
Zakon Br. 02/L-26 o poljoprivrednom zemljištu, (Službeni List Br. 13/ 01. jun 2007.);
Zakon Br. 02/L-8 o vinu, (Službeni List Br. 9/ 01. februar 2007.);
Zakon Br. 04/L-019 - o izmenama i dopunama zakona br. 02/L-8 o vinama, (Službeni List Br. 13/ 1. septembar 2011.);
Zakon Br. 04/1-191 - o stočarstvu, (Službeni List Br. 25/ 08. jul 2013.);
Zakon Br. 02/1-10 - o staranju prema životinjama (Službeni List Br. 5/ 01. oktobar 2006.);
Zakon Br. 03/1-214 - o proceni uticaja na životnu sredinu, (Službeni List Br. 83/ 29. oktobar 2010.);
Zakon Br. 03/1-025 - o zaštiti životne sredine, (Službeni List Br. 50/ 06. april 2009.);
Zakon Br. 04/1-074 - o savetodavnim službama za poljoprivredu i ruralni razvoj (Službeni List Br. 04/ 19. mart 2012.);
Zakon Br. 04/L-220 o stranim investicijama, (Službeni List Br. 1/ 09. januar 2014.).
Zakon Br. 04/L-006 o izmenama i dopunama zakona br. 02/L-123 o trgovinskim društvima; (Službeni List Br. 06/ 22. jul 2011.).

2. OPRAVDANOST

Podrška za ovu meru je prvenstveno usmerena na investicije u fizičke aktive, sa ciljem povećanja konkurentnosti u agro-prehrambenom sektoru, da utiče na zamenu uvoza hrane lokalnim proizvodima visokog kvaliteta i poboljšane produktivnosti.

Ova mera će podržati investicije u industriji za preradu hrane u naredna četiri podsektora: prerada mleka i mlečnih proizvoda, prerada mesa i mesnih proizvoda, prerada voća i povrća kao i proizvodnju vina. Ova mera je projektovana da dopuni Meru 101, sa ciljem povećanja snabdevanja bezbednim poljoprivrednim proizvodima i bez štetnih uticaja na životnu sredinu.

Da bi uspešno konkurisala na sve otvorenijem tržištu, prehrambena industrija i dalje ima potrebe za modernizacijom tehnologija i poboljšanjem sistema upravljanja bezbednošću. Prehrambena industrija je dužna da stvori sigurno sakupljanje, transport i skladištenje sirovina, smanjenje otpada i da garantuje bezbednost hrane.

U okviru ove mere, prioritet se daje investicijama za sprovođenje standarda bezbednosti hrane koji imaju poseban značaj za snabdevanje lokalnog tržišta bezbednim prehrambenim proizvodima i da uspešno konkurišu dobavljačima iz uvoza. Da bi se podstaklo prilagođavanje prehrambene industrije ekološkim standardima, prioritet je dat investicijama usmerenim ka tretiranju otpada, prečišćavanju vode i efikasnom korišćenju otpada proizvodnje. Investicije podržane u Meri 103 će doprineti unapređenju situacije primarne poljoprivredne proizvodnje, dajući prioritet korisnicima koji obezbeđuju visok procenat sirovina putem ugovora sa lokalnim poljoprivrednicima.

2.1 SEKTOR PRERADE MLEKA

Industrija za preradu mleka je jedan od glavnih sektora prehrambene industrije na Kosovu i nastavlja da bude među najviše podržavanim sektorima. Industrija za preradu mleka je bila glavni prioritet u nacionalnim šemama podrške i u grantovima EU u poslednjih nekoliko godina. Međutim, pružena podrška još uvek nije zadovoljila potrebe pokrivanja investicija preduzeća za preradu mleka u smislu usklađivanja sa standardima EU u oblastima bezbednosti hrane, zaštite životne sredine i razvoja investicija u obnovljive energije. Pored toga, sektoru mleka su potrebne značajne investicije za modernizaciju primenjenih tehnologija, povećanje produktivnosti i da prate promenljive zahteve potrošača. Zatvoreni lanci hlađenja od proizvođača do kupca, vozila za transport mleka sa sistemima za hlađenje itd.

Industrija za preradu mleka je usredsredila svoje napore na ograničenu paletu proizvoda, uglavnom mleka i svežih mlečnih proizvoda, obraćajući manje pažnje na sir, koji zahteva više znanja i ima spor promet. Neka mala mlečna preduzeća uvela su nove proizvode, kao što su sir od kravljeg mleka, kozjeg, ovčijeg, bivoljeg, fermentisana pavlaka itd.

Postoji 43 preduzeća³ za preradu i pakovanje mleka koje su licencirane sa različitim instaliranim kapacitetima za preradu i koje mogu imati koristi od ove mere.

Ova grupa uključuje preduzeća koja imaju kompletnu liniju za preradu mleka i mlečnih proizvoda nivoa kvaliteta blizu standarda Evropske unije (klasifikovano u kategoriju "A" sa aspekta usaglašavanja sa standardima). Ova preduzeća trebaju dalje tehnološke investicije za poboljšanje i širenje svoje mreže snabdevanja sirovinom, mlekom, kako bi efikasno iskoristile proizvodni kapacitet za jačanje svoje konkurentnosti i poboljšanje njihove prakse upravljanja otpadom. Ova preduzeća samo delimično koriste svoje proizvodne kapacitete. Manje jedinice za preradu mleka već koriste dobar deo svog instaliranog kapaciteta. Neka od preduzeća koriste preko 50% svog proizvodnog kapaciteta. Putem grantova EU i projekata podržanih od strane donatora, neka od njih su pomognuta da razviju marketinške veštine i strategije, radi

³Spisak odobrenih objekata za preradu i pakovanje mleka (AHV, oktobar 2017.)

promovisanja novih proizvoda i poboljšanja bezbednost hrane. Njima je potrebna dalja podrška u proizvodnim linijama, sa ciljem diversifikovanja proizvoda, povećanja produktivnosti, proširenja i poboljšanja kvaliteta i standarda bezbednosti hrane.

Na osnovu stepena rizika kvaliteta hrane za ova preduzeća registrovana od strane AHV, za 2017. godinu proizilazi da je u kategoriji "A" raspoređeno 3 preduzeća za preradu, u kategoriji "B" 19, u kategoriji "C" 19 i u kategoriji "D", koja pokazuje najveći stepen rizika, raspoređena su samo 2 preduzeća.

2.2 SEKTOR ZA PRERADU MESA

2.2.2 Preduzeća za preradu mesa

Industrija za preradu mesa na Kosovu se značajno povećala poslednjih godina, ali i dalje je karakteriše ograničen broj ponuđenih proizvoda.

Trenutno na Kosovu ima 59 licenciranih preduzeća⁴ za preradu mesa koje su podeljene u tri kategorije: 5 preduzeća sa deklarisanim kapacitetom prerade od 20 tona/ dnevno ili više, 1 preduzeće sa deklarisanim kapacitetom prerade od više od 5 i manje od 20 tona/ dnevno i 53 preduzeća sa deklarisanim kapacitetom prerade od 5 tona/ dnevno ili manje, sa različitim nivoima usklađenosti u pogledu zahteva za bezbednost i kvalitet. Od 59 preduzeća za preradu mesa, 5 su klasifikovane u kategoriju "A", 19 u kategoriji "B", 32 u kategoriji "C" i 3 u kategoriji "D". Ova mera će podržati postojeća preduzeća za preradu kako bi se povećala bezbednost hrane, zaštitila životna sredina, sproveli zahtevi kontrole kvaliteta, proširila raznovrsnost proizvoda, uvele nove proizvodne tehnologije i novi proizvodi, kao i investiralo u projekte za proizvodnju obnovljive energije.

³Spisak odobrenih objekata za klanje životinja (AHV, oktobar 2017.)

2.3 SEKTOR ZA PRERADU VOĆA I POVRĆA

Voćarstvo se smatra sektorom visokog prioriteta, iako ga i dalje karakteriše visok uvoz za pokrivanje lokalne potražnje. Međutim, najnoviji trend pokazuje da se sektor voća brzo razvija. Cilj je zameniti visok uvoz voća i voćnih proizvoda sa domaćom proizvodnjom. Lancu vrednosti proizvodnje i prerade voća nedostaju standardi kvaliteta i kao posledica toga

nedostaje homogenost proizvoda, jer proizvodi u velikoj meri nisu klasifikovani prema klasama kvaliteta. Ovo takođe utiče da trgovci na veliko kupuju uvezene proizvode.

Poslednjih godina, proizvodnja voća je porasla kao rezultat povećanja površine i prinosa. Kosovo nastavlja da uvozi znatnu količinu svežeg voća, sušenog voća i prerađenog voća (uglavnom u obliku konzervi i sokova). Sektor za preradu voća uglavnom se fokusira na njihovu preradu.

Kosovo ima dugu tradiciju u preradi povrća kao sastavnog dela lanca hrane svake porodice. Procenjuje se da se znatna količina prerađenog povrća proizvodi kod kuće i za sopstvenu potrošnju. Kapacitet prerade na Kosovu, barem u pogledu prerađivačkih kapaciteta, znatno premašuje kapacitet proizvodnje. Iako je sektor uopšte fragmentiran, neki od ključnih učesnika pokrivaju značajan deo tržišta.

Poslednjih godina, prerađivači voća i povrća počeli su da proizvode proizvode kao što su džemovi, razne salate, turšija, konzervisano povrće, marmelada, ajvar itd. Kapacitet sušenja je ograničen, dok se ovaj sistem uglavnom koristi za lekovite i aromatične biljke. Glavna svrha ove mere je da se sva preduzeća za preradu voća i povrća fokusiraju na poboljšanje kvaliteta i bezbednosti hrane i smanjenje gubitaka u procesu prerade.

Sistemi bezbednosti hrane primenjuju se u ograničenom broju preduzeća. Uključivanje sistema bezbednosti hrane zahteva investicije u poboljšanje tehnologije i poboljšanje uslova u proizvodnim objektima, kao i investicije u opremu za kontrolu kvaliteta i sisteme IT. Povećanje kapaciteta skladištenja potrebno je za poboljšanje tržišta proizvoda hortikulture i krompira. Evidentna je potreba za linijama klasifikacije, kategorizacije i pakovanja kako bi se povećao kvalitet finalnog proizvoda i poboljšala konkurentnost sektora prema uvozu. Odgovarajući objekti nakon berbe i rashladni lanac su od velikog značaja za kvalitet u lancu vrednosti povrća. Zahtevi i potrebe za objektima za skladištenje sa rashladnih sistemima rastu, ali su još uvek veoma ograničeni i koncentrisani u nekim oblastima i potrebno je poboljšanje nivoa postizanja standarda kvaliteta. Stoga, ova mera takođe podržava i poboljšanje i tretman nakon berbe i skladištenje sirovina.

2.4 SEKTOR PROIZVODNJE VINA

MPŠRR je licenciralo 25 kompanija proizvođača vina i drugih proizvoda od grožđa i vina. Tri najveće vinarije čine oko 90% ukupnih proizvodnih kapaciteta u ovom sektoru, dok druge vinarije pripadaju malim proizvođačima, od kojih neki imaju dobar potencijal za izvoz. Takođe, postoje i kućni proizvođači vina i žestokih alkoholnih pića, koji u odsustvu materijalnih mogućnosti za opremu, rezervoare, infrastrukturu i higijensko-sanitarne uslove, nisu licencirani od strane MPŠRR.

Podsektor vina ima potrebu za podrškom, u cilju poboljšanja sprovođenja najboljih tehnoloških praksi. Trenutna orijentacija kompanija je tržište Evropske unije, koje je izazovno i zahteva podizanje kvaliteta proizvedenog vina. U sadašnjem izvozu prevladava "refus" trgovina vinom, što nije stvorilo visoku rentabilnost za kompanije proizvođače vina.

Ova mera ima za cilj podršku kompanijama proizvođačima vina i drugih proizvoda od grožđa i vina, upisanih u registar proizvođača i licenciranih od strane MPŠRR.

3. OPŠTI CILJEVI

- Povećanje konkurentnosti kosovske poljoprivrede i zamene uvoza putem povećanja produktivnosti i uvođenja novih tehnologija i proizvoda;
- Povećanje bezbednosti i kvaliteta proizvoda;
- Podrška za preduzeća u odabranim sektorima, u cilju usklađivanja sa pravilima, standardima, politikama i praksama EU i poboljšanja u oblasti zaštite životne sredine, bezbednosti hrane i kvaliteta proizvoda, dobrobiti životinja i mogućnosti praćenja lanca ishrane i upravljanja otpadom;
- Podrška ekonomskom i socijalnom razvoju u cilju održivog i sveobuhvatnog rasta putem razvoja farmi;
- Jačanje veza sa primarnom proizvodnjom;
- Adresiranje izazova klimatskih promena korišćenjem obnovljive energije.

3.1 POSEBNI CILJEVI

3.1.1 PRERADA MLEKA

- Sprovođenje nacionalnih i EU standarda za mlečne proizvode (higijena, bezbednost hrane, dobrobit životinja, zaštita životne sredine itd.);
- Modernizacija linija za preradu mleka i drugih pratećih objekata;
- Uvođenje novih proizvoda ili diversifikacija proizvoda u mlekarskoj industriji;
- Poboljšanje marketinga mleka i njegovih proizvoda;
- Poboljšanje upravljanja otpadom.

3.1.2 PRERADA MESA

- Sprovođenje nacionalnih i EU standarda za proizvode od mesa (higijena, bezbednost hrane, dobrobit životinja, zaštita životne sredine itd.);
- Uvođenje novih linija prerade mesa;

- Uvođenje novih proizvoda ili diversifikacija proizvoda u industriji mesa;
- Poboljšanje marketinga mesa i mesnih proizvoda;
- Poboljšanje upravljanja otpadom.

3.1.3 PRERADA VOĆA, POVRĆA I PROIZVODNJA VINA

- Sprovođenje nacionalnih i EU standarda (higijena, bezbednost hrane, kvalitet, itd.);
- Poboljšanje tehnologije prerade, kao i modernizacija drugih pratećih objekata (skladišta za skladištenje / hlađenje) uvođenjem nove opreme / tehnologija;
- Diversifikacija proizvoda;
- Poboljšanje marketinga;
- Poboljšanje upravljanja otpadom

4. VEZA SA DRUGIM MERAMA U PPRR

Ova mera ima povezanost sa drugim merama PPRR-a, kao što su:

- Mera 101 "Investicije u fizičke aktive u poljoprivrednim ekonomijama" i
- Mera 302 "Diversifikacija farmi i razvoj biznisa"

Do sada je pružena značajna podrška kroz nacionalne šeme i grantove EU za prerađivačku industriju. Sprovođenje ove mere će se koordinirati sa drugim izvorima podrške, s obzirom na stroge kriterijume podele, koje će biti stvoreni tokom programiranja i sprovođenja PPRR.

5. KRAJNJI KORISNICI

Korisnici mogu biti preduzeća za preradu mleka, mesa, voća i povrća, kao i proizvođači vina, registrovani u Kosovskoj Agenciji za registracije biznisa, najmanje dve godine u odgovarajućem podsektoru.. U pod-sektoru vina, aplikanti takođe moraju biti registrovani u Registru proizvođača vina na Kosovu.

6. ZAJEDNIČKI KRITERIJUMI PRIHVATLJIVOSTI

Svi aplikanti ove mere moraju biti registrovani u Registru farmi

6.1. VRSTE PODRŽANIH PREDUZEĆA

Ovom merom podržavaju se mala i srednja preduzeća, definisana ZAKONOM BR. 04/L-220 O STRANIM INVESTICIJAMA, (SLUŽBENI LIST BR. 1/ 09. JANUAR 2014.).

6.2. NACIONALNI STANDARDI

Svi korisnici ove mere, poentirani za investicije u HACCP i ISO 22000, na kraju investicije moraju imati završenu ili biti u procesu sertifikacije sa HACCP standardom i / ili ISO 22000 standardom. Zvanični dokaz uspešne sertifikacije trebaju biti predstavljeni u ARP najkasnije 12 meseci nakon završetka projekta.

6.3. EKONOMSKA ODRŽIVOST PREDUZEĆA

Svi aplikanti moraju dostaviti poslovni plan u skladu sa modelom koji zahteva Agencija za razvoj poljoprivrede. Aplikant mora u poslovnom planu pokazati ekonomsku održivost preduzeća na kraju sprovođenja projekta. Preduzeće mora dokazati da može da izvršava svoje obaveze i dugove redovno, bez ugrožavanja normalnog funkcionisanja preduzeća. U slučaju izgradnje / renoviranja / proširenja, aplikanti moraju dostaviti i tehnički projekat plana izgradnje / renoviranja / proširenja.

Model za poslovni plan i uputstva za njegovu pripremu biće deo formulara za apliciranje, objavljenog na veb stranicama ARP-a i MPŠRR-a.

6.4. DRUGI KRITERIJUMI PRIHVATLJIVOSTI

U slučaju projekata izgradnje / renoviranja / proširenja, aplikanti prilikom apliciranja moraju dostaviti:

- Potvrdu o vlasništvu (Posedovni list) parcele na kojoj će se investirati
- Ako je zemljište ili objekat uzet u zakup, notariziran ugovor o zakupu za najmanje 10 godina, računajući od godine apliciranja
- Kopiju plana parcele gde će se investirati;
- Kopiju skica objekta,
- Predračun troškova materijala i predviđenih radova;

Saglasnost nadležnog organa (opština) za građevinsku dozvolu, u slučaju projekata izgradnje / proširenja, ali ne u slučaju projekata renoviranja

Dok, pre zahteva za plaćanje Agenciji za razvoj poljoprivrede, mora dostaviti:

- Dozvolu za izgradnju od strane nadležnog organa (opštine). Dozvola nije potrebna za projekte renoviranja;
- Procenu uticaja na životnu sredinu, ako je to predviđeno zakonom;
- Aplikanti moraju da imaju izmirene svoje poreske obaveze, porez na prihode korporacija i druge važeće poreze;
- Aplikantima se ne može dodeliti novi projekat ako prethodni projekti nisu završeni u skladu sa ugovorom potpisanim sa ARP-om;
- Projekti koji se finansiraju iz Programa ruralnog razvoja 2018. ne smeju da budu finansirani i od strane kancelarije EU na Kosovu ili bilo kojeg drugog lokalnog ili međunarodnog javnog donatora. Ako je korisnik dobio podršku za isti projekat i od drugog donatora, neće mu se dati podrška ili ukoliko je primio, on će biti dužan da vrati primljena sredstva, a protiv njega će se sprovesti kazne u skladu sa zakonom;
- Korisnik koji je aplicirao u MPŠRR / ARP i drugim javnim institucijama ili u kancelariji EU na Kosovu i njegov projekat bude izabran za finansiranje od strane bilo koje od institucija, odmah treba da informiše MPŠRR / ARP ili druge odgovarajuće institucije;
- Svi korisnici koji su u svom poslovnom planu izjavili da će stvoriti nova radna mesta i za to dobili bodove tokom evaluacije, trebaju ih stvoriti i dokazati plaćanjem penzijskog doprinosa i poreza na prihode počevši najmanje od poslednjeg meseca pre poslednjeg zahteva za plaćanje. Korisnici su dužni da ova radna mesta popune zaposlenima sa punim radnim vremenom na 5 godina, sve dok traje period praćenja;

7. SPECIFIČNI KRITERIJUMI PRIHVATLJIVOSTI

7.1 Pod sektori prerade mleka i mesa

Svi aplikanti moraju biti registrovani u Kosovskoj Agenciji za registracije biznisa (KARB) sa odgovarajućom aktivnošću najmanje dve godine pre datuma apliciranja i odobreni od strane AHV najmanje dve godine pre datuma apliciranja.

Preduzeća treba da budu kategorizovana na sledeći način:

- Kategorija "A" = niski stepen rizika
- Kategorija "B" = srednji stepen rizika
- Kategorija "C" = visoki stepen rizika
- Kategorija "D" = veoma visoki stepen rizika

Aplikanti kategorije "A" i "B" nisu prihvatljivi u slučaju izgradnje novog objekta. Prihvatljivi su u slučaju renoviranja i proširenja postojećeg objekta i investicije u opremu.

Aplikanti kategorije "C" su prihvatljivi za novu gradnju pod uslovom zatvaranja postojećeg objekta ili renoviranja, proširenja postojećeg objekta.

Aplikanti kategorije "D" su prihvatljivi samo u slučaju izgradnje novog objekta i zatvaranja postojećeg objekta. Ovi aplikanti mogu aplicirati i za drugu opremu i za druge investicije.

7.2 Pod sektori prerade voća i povrća

Svi aplikanti moraju biti registrovani u Kosovskoj Agenciji za registracije biznisa (KARB) sa odgovarajućom aktivnošću najmanje dve godine pre datuma apliciranja i registrovani od strane AHV najmanje 2 godine pre datuma apliciranja

U slučaju investicije u nove sabirne centre i za pakovanje, minimalni kapacitet skladištenja treba da bude najmanje 1000 m³ proizvodnje. U slučaju proširenja postojećeg objekta ovaj objekat treba da ima minimalni kapacitet od 500 m³, dok prošireni objekat mora da dostigne minimalni kapacitet od 1000 m³.

7.3. Podsektor proizvodnje vina

Pravo apliciranja imaju preduzeća registrovana u Registru proizvođača vina i Kosovskoj Agenciji za registracije biznisa kao i da imaju najmanje 2 godine pre datuma apliciranja prijave i takođe proizvođači vina koji najmanje 50% sirovina (grožđa) obezbeđuju od drugih proizvođača (ne sopstvena proizvodnja). Ovaj kriterijum ne važi za proizvođače vina koji u vlasništvu imaju više od 50 ha vinograda. Aplikanti moraju dokazati da su deklarirali godišnju proizvodnju vina i preostalih zaliha

8. PRIHVATLJIVE INVESTICIJE

- Izgradnja / renoviranje / proširenje objekata;
- Kupovina novih mašina i opreme, uključujući računarske programe potrebne za funkcionisanje proizvodnih linija ili drugih primarnih funkcija koje su povezane sa glavnim aktivnostima preduzeća;
- Prihvatljive su investicije u podsektorima mleka, mesa, voća i povrća, kao i proizvodnji vina, uključujući troškove marketinga za njihovo promovisanje;
- Prihvatljivi troškovi marketinga za sve podmere Mere 103 su: priprema i štampanje kataloga, letaka, brošura, plakata itd., za promovisanje proizvoda, ali ne i za njihovu distribuciju. Takođe, prihvatljivi troškovi marketinga su proizvodnja promotivnih audio i video spotova, ali ne i njihova medijska distribucija;
- Maksimalna vrednost prihvatljivih troškova za marketing je ograničena na 5% ukupnih prihvatljivih troškova, ali ne više od 10.000 €;
- Ostali troškovi vezani za projekat, kao što su: troškovi za arhitekta, troškovi za inženjere i troškovi za prethodne studije, kao i izdavanje odgovarajućih dokumenata i dozvola su prihvatljivi do 7% od prihvatljivih troškova, ali ne više od 15.000 €, dok su troškovi za

pripremu poslovnog plana prihvatljivi do 3% prihvatljivih troškova za projekat, ali ne više od 5.000 €;

- Administrativni troškovi, iako nastaju pre potpisivanja ugovora, prihvatljivi su samo ako je projekat odabran i ugovoren od strane Agencije za razvoj poljoprivrede.

8.1. PRIHVATLJIVE INVESTICIJE ZA PODSEKTORE

8.1.1 Prihvatljive investicije za podmeru prerade mleka

- Investicije u renoviranje / proširenje mlekara;
- Investicije u izgradnju novih mlekare koje su u vreme apliciranja u kategoriji "C" ili "D";
- Investicije u opremu za poboljšanje higijene, kao i kvaliteta i bezbednosti proizvoda (posebno radi postizanja standarda HACCP i / ili ISO 22000);
- Investicije u opremu za poboljšanje zaštite životne sredine, posebno za upravljanje otpadom i tretiranje otpadnih voda;
- Investicije u specijalizovana transportna vozila;
- Investicije u opremu za nove proizvode i moderno pakovanje;
- IT oprema, hardver i softver za praćenje, kontrolu i upravljanje;
- Investicije u tehnologiju za proizvodnju obnovljive energije;
- Investicije u rashladnu opremu;

8.1.2 Prihvatljive investicije za podmeru prerade mesa

8.1.2.2 Jedinice za preradu mesa

- Investicije u renoviranje / proširenje postojećih postrojenja, uključujući rashladna skladišta zajedno sa opremom;
- Investicije u izgradnju novih objekata za preradu za preduzeća koja su u trenutku apliciranja u kategoriji "C" ili "D";
- Investicije u opremu za preradu mesa;
- Investicije u opremu za poboljšanje higijene, kao i kvaliteta i bezbednosti proizvoda (posebno radi postizanja standarda HACCP i / ili ISO 22000);
- Investicije u opremu za poboljšanje zaštite životne sredine, posebno za upravljanje otpadom i tretiranje otpadnih voda;
- Investicije u opremu za kontrolu kvaliteta, uključujući odgovarajuće laboratorije;
- Investicije za rashladnu opremu i opremu za zamrzavanje za skladištenje gotovih proizvoda;
- Specijalizovana vozila za transport sirovina i gotovih proizvoda;
- Investicije u tehnologiju za proizvodnju obnovljive energije;

8.1.3 Prihvatljive investicije za pod-meru prerade voća i povrća

- Investicije u izgradnju, proširenje, renoviranje objekata za preradu;
- Investicije u linije za konzervisanje / pasterizaciju voća i povrća;
- Investicije u opremu za poboljšanje higijene, kao i kvaliteta i bezbednosti proizvoda (posebno radi postizanja standarda HACCP i / ili ISO 22000);
- Investicije u objekte i opremu za tretiranje nakon berbe, za sušenje, za sortiranje i za skladištenje;
- Investicije u opremu za pakovanje, za etiketiranje, uključujući linije punjenja, ambalaže i drugu specijalizovanu opremu;
- Investicije u opremu za rashladni lanac, uključujući rashladna skladišta i skladišta za zamrzavanje, tunele za zamrzavanje, transportna sredstva sa zamrzivačem i druga oprema potrebna za obezbeđivanje kontinuiteta u lancu hlađenja;
- Investicije u opremu za poboljšanje zaštite životne sredine, posebno za upravljanje otpadom i tretiranje otpadnih voda;
- Investicije u opremu za kontrolu kvaliteta, uključujući odgovarajuće laboratorije;
- Specijalizovana vozila za transport sirovina i gotovih proizvoda, sa hlađenj i bez frižidera;
- IT oprema, hardver i softver za praćenje, kontrolu i upravljanje;
- Investicije u tehnologiju za proizvodnju obnovljive energije;

8.1.4 Prihvatljive investicije za podmeru proizvodnje vina

- Izgradnja / renoviranje / proširenje objekata za proizvodnju i preradu vina;
- Investicije u opremu za preradu vina;
- Investicije u opremu za poboljšanje higijene, kao i kvaliteta i bezbednosti proizvoda (posebno radi postizanja standarda HACCP i / ili ISO 22000);
- investicije u pakovanje, označavanje, uključujući punjenje, pakovanje i drugu specijalizovanu opremu;
- Investicije u tehnologiju za proizvodnju obnovljive energije;
- Investicije u opremu i aparaturu za kontrolu kvaliteta vina, uključujući odgovarajuće laboratorije;
- IT oprema, hardver i softver za praćenje, kontrolu i upravljanje proizvodnjom vina;

9. KRITERIJUMI ZA IZBOR

Tabela 1: Podmera prerade mleka

Br.	Kriterijumi za izbor	Bodovi
1.	Preduzeća koja apliciraju za sertifikaciju sa HACCP i / ili ISO 22000, koja specificuju investicije potrebne za sertifikaciju ovim standardima	35

	Preduzeća koja su u potpunosti sertifikovana sa HACCP i / ili ISO 22000	40
2.	Investicije koje omogućavaju diversifikaciju proizvodnje sa najmanje dva nova proizvoda	10
3.	Prodaja aplikanta tokom 2017. godine na sledeći način: ≥ 200,000 € - < 2,000,000 € - 10 bodova ≥ 2,000,000 € - < 5,000,000 € - 7 bodova ≥ 5,000,000 € - 5 bodova	Max. 10
4	Aplikant nije dobio grantove od MPŠRR-a u poslednje dve godine	10
5.	Najmanje 10% od prihvatljivih investicija namenjenih za zaštitu životne sredine: investicije za upravljanje otpadom i tretiranje otpadnih voda	10
6.	Najmanje 5% od prihvatljivih investicija su namenjene proizvodnji obnovljive energije	5
7.	Stvaranje novih radnih mesta: za svakog novog zaposlenog radnika po 1 bod, ali ne više od 10 bodova ukupno	Max. 10
8.	Aplikanti su imali pozitivno poslovanje tokom poslednje 2 godine (vidi dokument: Opšte stanje izjava i drugih transakcija od PAK)	5
UKUPNO		100

Tabela 2: Podmera prerade mesa

Br.	Kriterijumi za izbor	Bodovi
1.	Preduzeća koja apliciraju za sertifikaciju sa HACCP i / ili ISO 22000, koja specificuju investicije potrebne za sertifikaciju ovim standardima	35
	Preduzeća koja su u potpunosti sertifikovana sa HACCP i / ili ISO 22000	40
2	Za prerađivače mesa Investicije koje omogućavaju diversifikaciju proizvodnje sa najmanje dva nova proizvoda	10
3.	Najmanje 30% sirovina (mesa) koje se koriste je iz domaće proizvodnje. To se mora dokazati putem ugovora klanica.	10
4.	Aplikant nije dobio grantove od MPŠRR-a u poslednje dve godine	10
5.	Najmanje 10% od prihvatljivih investicija namenjeno je za zaštitu životne sredine: investicije za upravljanje otpadom i tretiranje otpadnih voda.	10
6.	Najmanje 5% od prihvatljivih investicija su namenjene proizvodnji obnovljive energije	5
7.	Stvaranje novih radnih mesta: za svakog novog zaposlenog radnika po 1 bod, ali ne više od 10 bodova ukupno	Max. 10
8.	Aplikanti su imali pozitivno poslovanje tokom poslednje 2 godine (vidi dokument: Opšte stanje izjava i drugih transakcija od PAK)	5

UKUPNO	100
--------	-----

Tabela 3: Podmera prerade voća i povrća

Br.	Kriterijumi za izbor	Bodovi
1	1.a) Investicije u izgradnju novog objekta (fabrika za preradu i / ili skladište za skladištenje)	45
	1.b) Investicije u renoviranje i / ili proširenje postojećih objekata	40
	1.c) Mašine i oprema*	35
2.	Investicije koje omogućavaju diversifikaciju proizvodnje sa najmanje dva nova proizvoda	10
4.	Najmanje 80% sirovina koja se prerađuje je iz domaće proizvodnje. Ovo se mora dokazati putem ugovora sa poljoprivrednicima, primljeni iznos	5
5.	Aplikant nije dobio grantove od MPŠRR u poslednje dve godine	15
6.	Najmanje 5% od prihvatljivih investicija namenjeno je za zaštitu životne sredine: investicije za upravljanje otpadom i tretman otpadnih voda	5
7.	Najmanje 5% od prihvatljivih investicija su namenjene proizvodnji obnovljive energije	5
8.	Stvaranje novih radnih mesta: za svakog novog zaposlenog radnika po 1 bod, ali ne više od 10 bodova ukupno	Max. 10
9.	Aplikanti su imali pozitivno poslovanje tokom protekle 2e godine (vidi dokument: Opšte stanje izjava i drugih transakcija od PAK.	5
UKUPNO		100

U slučaju investicija i pod tačkama 1a, 1b i 1c, bodovi se izračunavaju iz investicije u najvećem delu sredstava (investicije)

Tabela 4: Podmera proizvodnje vina

Br.	Kriterijumi za izbor	Bodovi
1.	Investicije u linije za proizvodnju flaširanog vina, uključujući i penušavo vino	40
2.	Investicije u objekte i / ili opremu za skladištenje.	30
	Oprez: Bodovi iz ovog kriterijuma će se izračunati pod uslovom da je najmanje 25% ukupne investicije namenjeno investiranju prema ovom kriterijumu	
3.	Najmanje 80% grožđa koje se prerađuje je iz domaće proizvodnje. To bi trebalo dokazati putem količine grožđa koje je proizveo sam aplikant i / ili ugovora sa farmerima i primljene količine	10
4.	Aplikant nije dobio grantove od MPŠRR-a u poslednje dve godine	10

5.	Najmanje 5% od prihvatljivih investicija su namenjene proizvodnji obnovljive energije	5
6.	Stvaranje novih radnih mesta: za svakog novog zaposlenog radnika po 3 boda, ali ne više od 10 bodova ukupno	Max. 10
7.	Aplikanti su imali pozitivno poslovanje tokom poslednje 2 godine (vidi dokument: Opšte stanje izjava i drugih transakcija od PAK)	5
UKUPNO		100

Napomene za sve podmere: U slučajevima kada aplikanti imaju isti broj bodova, prioritet imaju projekti koji su ranije predati.

10. STEPEN JAVNE PODRŠKE

- Minimalna vrednost prihvatljivih troškova za projekat u okviru ove mere iznosi 30.000 €;
- Maksimalna vrednost prihvatljivih troškova za projekat u okviru ove mere iznosi 400.000 €;
- Javna podrška iznosi 50% od prihvatljivih troškova investicija;
- Plaćanje za meru 103 se vrši u dve rate, prvi deo javne podrške u iznosu od 50% se vrši u vidu avansa nakon potpisivanja ugovora sa korisnikom, pod uslovom obezbeđivanja bankarske garancije, dok se preostalih 50% plaća nakon potvrđivanja završetka ukupne investicije.
- Bankarska garancija mora biti obezbeđena samo za avans od 50% javne podrške.
- Bankarska garancija mora da bude obezbeđena za vremenski period sve dok traje period sprovođenja projekta. Maksimalna javna podrška za period sprovođenja Programa za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014.-2020. za Meru 103 iznosi 800.000 € po korisniku.
- Aplikant može aplicirati sa nekoliko projekata tokom perioda sprovođenja Programa za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014.-2020., u raznim godinama, pod uslovom da su prethodni projekti uspešno završeni, a da javna podrška ne prelazi gore navedeni iznos.

11. BUDŽET

Tabela 13: Planirana raspodela budžeta, u skladu sa sledećim podmerama:

Podmera	Vrednost u €	% budžeta
103.1 Mleko	1,000,000 €	25
103.2 Meso	1,000,000 €	25
103.3 Voće i povrće	1,200,000 €	30
103.4 Vino	800,000 €	20

Ukupno	4,000,000 €	100%
--------	-------------	------

12. INDIKATORI PROGRAMA

Tabela 14: Pokazatelji praćenja

Vrsta Pokazatelja	Pokazatelji	Cilj 2018.	
Prihodi	Ukupna vrednost javne podrške	4,000,000	
	103.1. Prerada mleka	1,000,000	
	103.2. Prerada mesa	1,000,000	
	103.3. Ukupna prerada voća i povrća (uključujući i vino)	2,000,000	
	Od čega	103.3.1. Prerada voća i povrća	1,200,000
	103.3.2. Proizvodnja vina	800,000	
Output	Ukupan broj podržanih preduzeća	34	
	103.1. Prerada mleka	6	
	103.2. Prerada mesa	8	
	103.3. Ukupna prerada voća i povrća (uključujući i vino)	20	
	Od čega	103.3.1. Prerada voća i povrća	14
		103.3.2. Proizvodnja vina	6
	Ukupna vrednost investicija (€)	9,000,000	
	Od čega	U fizičkom kapitalu	8,370,000
		U marketingu	630,000
	103.1. Prerada mleka	1,650,000	
	103.2. Prerada mesa	2,310,000	
	103.3. Ukupna prerada voća i povrća (uključujući i vino)	6,160,000	
	Od čega	103.3.1. Prerada voća i povrća	3,300,000
	103.3.2. Vina	1,320,000	
Rezultati	Broj preduzeća sa poboljšanim standardima u skladu sa nacionalnim i EU standardima o bezbednosti hrane / dobrobiti životinja / životnoj sredini	27	
	Broj modernizovanih preduzeća uključujući nove proizvode i / ili nove tehnike proizvodnje	32	
	Broj preduzeća sa poboljšanim marketingom	27	
	Konsolidovani broj poljoprivrednika na osnovu ugovornih odnosa	27	

	Broj preduzeća koja uključuju i poboljšavaju tretiranje otpada i upravljanje njime	6
	Broj preduzeća koja proizvode obnovljivu energiju	2
Uticaj	Ekonomski rast - kao neto dodatak bruto dodate vrednosti za podržana preduzeća	15%
	Stvaranje radnih mesta - od ukupnog bruto broja kao dodatak ekvivalentnog punog vremena (EPV) stvaranja novih radnih mesta u podržanim preduzećima	100
	Produktivnost rada kao razlika - bruto dodata vrednost BDV za EPV u podržanim preduzećima	15%

13. ADMINISTRATIVNA PROCEDURA

Ova mera će biti sprovedena od strane Agencije za razvoj poljoprivrede (ARP). Detaljni administrativni postupak će biti predstavljen u Administrativnom uputstvu, koji usvaja Ministar poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja.

14. ROK ZA SPROVOĐENJE

Rok za sprovođenje projekata ove mere je 10 meseci od dana potpisivanja ugovora sa ARP-om. Nakon ovog perioda, korisnik ima još 15 dodatnih dana za pripremu dokumentacije i podnošenje zahteva za plaćanje. ARP može produžiti rok za sprovođenje za najviše 2 meseca, ako postoje dobri razlozi za to, kao što je donošenje neke specifične mašine iz neke druge zemlje, itd.

15. GEOGRAFSKO PROSTIRANJE MERE

Ova mera se primenjuje na čitavoj teritoriji Republike Kosovo.

MERA 302: DIVERSIFIKACIJA FARMI I RAZVOJ BIZNISA

1. ZAKONSKA OSNOVA

Zakon Br. 03/L-098 - o poljoprivredi i ruralnom razvoju, (Službeni List Br. 56/ 27. jul 2009.);
Zakon Br. 04/L-090 - o izmenama i dopunama Zakona Br. 03/L-098 o poljoprivredi i ruralnom razvoju, (Službeni List Br. 28/ 16. oktobar 2012.);
Zakon Br. 03/L-016 - o hrani, (Službeni List Br. 49/ 25. mart 2009.);
Zakon Br. 03/L-029 - o poljoprivrednoj inspekciji, (Službeni List Br. 45/ 12. januar 2009.);
Zakon Br. 04/L-085 - o organskoj poljoprivredi, (Službeni List Br. 28/ 16. oktobar 2012.);
Zakon Br. 02/L-111 - o pčelarstvu, (Službeni List Br. 35/ 15. avgust 2008.);
Zakon Br. 02/L-8 - o vinu, (Službeni List Br. 9/ 01. februar 2007.);
Zakon Br. 04/L-019 - o izmenama i dopunama Zakona Br. 02/L-8 o vinama (Službeni List Br. 13/ 01. septembar 2011.);
Zakon Br. 2004/21 - o veterinarstvu, (Službeni List Br. 18/ 01. novembar 2007.);
Zakon Br. 04/L-191 - o stočarstvu, (Službeni List Br. 25/ 08. jul 2013.);
Zakon Br. 2003/3 - o šumama Kosova, (Službeni List Br. 34/ 01. avgust 2008.);
Zakon Br. 03/L-153 - o izmenama i dopunama Zakona o šumama Kosova Br. 2003/03 (Službeni List Br. 67/ 29. mart 2010.);
Zakon Br. 03/L-025 - o zaštiti životne sredine, (Službeni List Br. 50/ 06. april 2009.);
Zakon Br. 04/L-074 - o savetodavnim službama za poljoprivredu i ruralni razvoj; (Službeni List br. 04/ 19. mart 2012.);
Zakon Br. 04/L-220 o stranim investicijama, (Službeni List Br. 1/ 09. januar 2014.).
Zakon Br. 04/L-006 o izmenama i dopunama Zakona br. 02/L-123 o trgovinskim društvima; (Službeni List Br. 06/ 22. jul 2011.).
Zakon Br. 2004/44 o zanatstvu dana 27. septembar 2004.

2. OPRAVDANOST

Ruralna područja su od velikog značaja za ukupni razvoj zemlje i predstavljaju potencijal za diversifikaciju ekonomskih aktivnosti, za stvaranje radnih mesta i stvaranje dodatnih prihoda. Kosovska ekonomija se suočava sa visokom stopom nezaposlenosti. Stopa nezaposlenosti u 2015. godini iznosila je oko 30% aktivnog stanovništva.⁵ Nezaposlenost je izraženija kod žena i mladih, posebno u ruralnim područjima. Životni uslovi u ruralnim područjima su teži, pa je evidentna kontinuirana migracija u urbana područja.

⁵Zeleni izveštaj 2015.

Glavni problemi sa kojima se suočavaju ljudi u ruralnim područjima su:

- Nedostatak radnih mesta;
- Migracija mladih;
- Velika zavisnost od zapošljavanja u poljoprivredi;
- Nedostatak kvalitetnih usluga u ruralnim područjima.

Mera 302 "Diversifikacija i razvoj biznisa" ima za cilj stvaranje novih radnih mesta i očuvanje postojećih. Podrška diversifikaciji ekonomskih aktivnosti pomoći će smanjenju siromaštva i poboljšanju uslova života u ruralnim područjima.

U skladu sa sektorskom analizom za diversifikaciju ruralne ekonomije na Kosovu, diversifikacija ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima se smatra dugoročnom perspektivom za razvoj ruralne ekonomije i odgovarajućin načinom za stvaranje održivog zapošljavanja u ruralnim područjima.

Mera 302 "Diversifikacija farme i razvoj biznisa" podržava i nepoljoprivredne aktivnosti i niz drugih aktivnosti koje pružaju usluge stanovništvu u ruralnim područjima. U okviru ove mere, prioritet će imati projekti koji se realizuju u planinskim područjima, koje predlažu žene preduzetnici, mladi farmeri i projekti koji će stvoriti nova radna mesta u ruralnim područjima. Dodatni prioriteti biće dodeljeni projektima preporučenim od strane Lokalnih akcionih grupa (LAG).

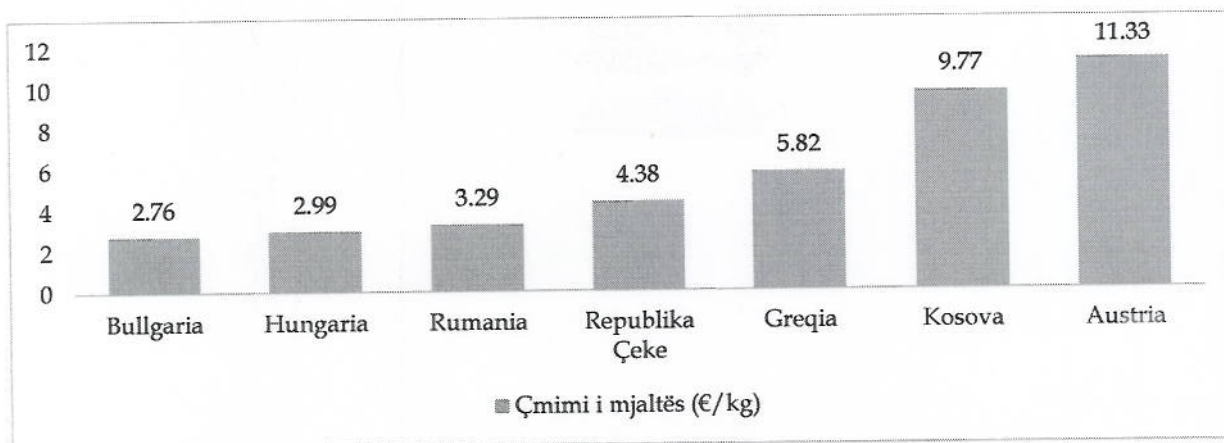
Ova mera se sastoji od sledećih podmera:

302.1. - Proizvodnja meda

Adekvatni uslovi za razvoj pčelarstva, čine da se sektor proizvodnje meda i drugih pčelarskih proizvoda vidi kao prilika za razvoj malih i održivih biznisa u ruralnim područjima.

Na Kosovu se zapaža rastući trend proizvodnje meda, ali potrebe za medom i proizvodima od meda na Kosovu i dalje su daleko od zadovoljavanja potreba.

Prema "Analizi tržišta meda" objavljenoj u martu 2017. godine, DAESB pokazuje da je na Kosovu tokom 2015. godine domaća proizvodnja iznosila 2.120 tona, u poređenju sa 2014. godinom, tokom koje je proizvedena količina iznosila 1.568 tona. Iako na Kosovu postoji povećanje proizvodnje meda i proizvoda od meda, cena meda je mnogo viša nego u mnogim drugim zemljama u regionu i EU

Izvor: MPŠRR-DEAPS 2017. godine

Procenjuje se da je potrošnja meda na Kosovu najmanja u Evropi, jedan od razloga je i veoma visoka cena u poređenju sa zemljama u regionu, kao i teški ekonomski uslovi stanovništva za kupovinu meda po ovim cenama.

Uzimajući u obzir sve ovo kao i interesovanje za investiranje u ovaj sektor (veoma veliki broj aplikacija)

2017. - 189 aplikanata - mogući korisnici 32

2016. - 211 aplikanata - korisnici - 56

2015. - 244 aplikanata - korisnici - 57

Predlažemo da se u 2018. godini poveća budžet za podršku sektora meda sa 500.000 evra na 600.000.000 evra.

302.2. - Prerada poljoprivrednih proizvoda u domaćinstvu⁶

302.3. - Razvoj zanatskih aktivnosti⁷

302.4. - Razvoj ruralnog turizma

3. OPŠTI CILJEVI

- Stvaranje novih radnih mesta i njihovo očuvanje putem diversifikacije;

⁶povrće, voće, začini, lekovito i aromatično bilje, gljive, mleko, šira, vino, rakija od grožđa i drugog voća, proizvodnja sirceta, prerada testa;

⁷ prerada tekstila, kože, vune; prerada metala; prerada drveta; ručni radovi, kao što je pripremanje tradicionalnih kostima; pletenje tradicionalne odeće; proizvodnja pletenih i tkanih tkanina; vez / pletenje tepiha i tapiserija; priprema raznih nakita i druge delatnosti koje su zanatske;

- Stvaranje odgovarajućih uslova za sprečavanje raseljavanja stanovništva iz ruralnih i planinskih područja;
- Održivi razvoj ruralnih područja;

3.1. POSEBNI CILJEVI

- Povećanje prihoda stanovništva u ruralnim područjima;
- Razvoj mikro i malih preduzeća na osnovu lokalnih resursa;
- Očuvanje i razvoj tradicionalnih zanatskih aktivnosti;
- Razvoj ruralnog turizma.

4. POVEZANOST SA DRUGIM MERAMA U PPRR

Ova mera ima povezanost sa drugim merama PPRR-a, kao što su:

- Mera 101 "Investicije u fizičke aktive u poljoprivredne ekonomije";
- Mera 103 "Investicije u fizičke aktive za preradu i trgovinu poljoprivrednih proizvoda" i
- Mera 303 "Priprema i sprovođenje strategija lokalnog razvoja - LEADER"

5. KRAJNI KORISNICI

Krajni korisnici u ovoj meri su poljoprivrednici, kako je definisano Zakonom Br. 04/L-090 o izmenama i dopunama Zakona Br. 03L-098 o poljoprivredi i ruralnom razvoju i druga poljoprivredna preduzeća registrovana u Registru farmi. Zakon Br. 04/L-220 o stranim investicijama, (Službeni List Br. 1/ 09. januar 2014.).

- Mikro-preduzeće treba da ima zaposlena do devet (9) radnika;
- Malo preduzeće treba da ima zaposlena od deset (10) do četrdeset devet (49) radnika;
- LAG - kao korisnici (akreditovani od strane Ministarstva)

6. ZAJEDNIČKI KRITERIJUMI PRIHVATLJIVOSTI

- Moraju biti registrovane u Registru farmi;
- Ako je aplikant fizičko lice, on mora biti stariji od 18 godina, ali ne stariji od 65 godina;
- Aplikanti moraju dostaviti aplikaciju sa svim potrebnim dokumentima sa spiska traženih dokumenata i prezentiranih u Smernicama za aplikante;
- Investicije treba izvršiti u ruralnim područjima ili u planinskim područjima (kako je definisano od strane MPŠRR);
- Aplikanti moraju imati najmanje završeno obavezno obrazovanje (8 ili 9 godina).

- Fizičko lice mora imati završeno obavezno osnovno obrazovanje (8 ili 9 godina) (u slučaju pravnog lica ovo se odnosi na vlasnika / ovlašćeno lice);
- Posedovni list i kopija plana su obavezni za sve aplikante (za mesto investiranja);
- Aplikanti moraju da imaju izmirene poreske obaveze i to, fizička lica, porez na imovinu, a preduzeća, porez na prihode korporacija i druge važeće poreze;
- Aplikanti ne smeju imati finansijske obaveze prema MPŠRR-u;
- Svi korisnici projekata ruralnog razvoja su dužni da održavaju svoje investicije u skladu sa odobrenim projektom za pet godina nakon završetka projekta, koliko traje period praćenja. Ako ne održava investiciju, korisnik je dužan da vrati javni finansirani iznos javne podrške;
- Za investicione projekte u kojima su prihvatljive investicije manje ili jednake 20.000 evra, aplikanti moraju podneti predlog projekta prema modelu ARP-a. Predlog projekta za podsektor ruralnog turizma je poseban;
- Za investicione projekte u kojima su prihvatljive investicije veće od 20.000 €, aplikanti moraju dostaviti poslovni plan prema modelu ARP-a. Poslovni plan za podmeru ruralnog turizma je poseban;
- Šabloni za predlog poslovnog plana biće objavljeni na veb stranici Agencije za razvoj poljoprivrede (ARP) i MPŠRR i biće dostupni svim aplikantima;
- Svi korisnici koji su u svom poslovnom planu izjavili da će stvoriti nova radna mesta i za to dobiti bodove tokom evaluacije, trebaju ih stvoriti i dokazati plaćanjem penzijskog doprinosa i poreza na prihode počevši najmanje od poslednjeg meseca pre poslednjeg zahteva za plaćanje. Korisnici su dužni da ova radna mesta popune zaposlenima sa punim radnim vremenom na 5 godina, sve dok traje period praćenja;
- Projekti koji se finansiraju iz Programa ruralnog razvoja 2018. ne smeju da budu finansirani i od strane kancelarije EU na Kosovu ili bilo kojeg drugog lokalnog ili međunarodnog javnog donatora. Ako se utvrdi da je korisnik dobio podršku za isti projekat i od nekog drugog donatora, ne daje mu se podrška ili ako je uzeo, on će morati da vrati dobijena sredstva, a protiv njega će se primeniti kazne u skladu sa zakonom;
- Korisnik koji je aplicirao u MPŠRR / ARP i drugim javnim institucijama ili u kancelariji EU na Kosovu i njegov projekat bude izabran za finansiranje od strane bilo koje od institucija, odmah treba da informiše MPŠRR / ARP ili druge odgovarajuće institucije;
- Korisniku se ne može dodeliti novi projekat ako prethodni projekti nisu završeni u skladu sa ugovorom koji je potpisan sa ARP-om.
- Aplikant može aplicirati samo sa jednim projektom u toku godine.
- Maksimalna javna podrška za period sprovođenja Programa za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014.-2020. za meru 302 iznosi 150.000€ po korisniku.

U slučaju projekata izgradnje / proširenja / renoviranja prilikom apliciranja, moraju podneti:

- Kopiju skica;
- Predračun troškova materijala i troškova rada;
- Posedovni list i kopiju plana koji su obavezni za sve aplikante;

- Ako je zemljište uzeto u zakup - notarizovan ugovor o zakupu za najmanje 10 godina za parcelu ili objekat gde će se izvršiti izgradnja / proširenje / renoviranje, dok za projekte koji ne predviđaju izgradnju / proširenje / renoviranje na tuđoj imovini, dovoljan je notarizovan ugovor o zakupu za 5 godina;

U slučaju projekata izgradnje / proširenja pre zahteva za plaćanje u ARP, potencijalni korisnici moraju dostaviti:

- Građevinsku dozvolu od opštine, u slučaju izgradnje / proširenja koja prelazi 10 m²;
- Procena uticaja na životnu sredinu, ako je to predviđeno Zakonom;
- U slučaju izgradnje / proširenja na prostorima nacionalnih parkova, potrebna je i saglasnost MŽSP-a.

Za podmeru 3024, pre potpisivanja ugovora sa Agencijom za razvoj poljoprivrede potencijalni korisnici koji planiraju da investiraju u objekte koji se nalaze na Spisku kulturne baštine, moraju da dobiju saglasnost od Ministarstva kulture / Odeljenja kulturne baštine.

7. SPECIFIČNI KRITERIJUMI PRIHVATLJIVOSTI

7.1 Proizvodnja meda

Aplikanti moraju:

- Imati najmanje 50 pčelarskih zajednica (košnica).

7.2 Prerada poljoprivrednih proizvoda u domaćinstvu

- U slučaju proizvodnje vina i rakije, aplikanti moraju posedovati manje od tri (3) hektara vinograda / voćnjaka;
- U slučaju prerade mleka, kapacitet prerade aplikanta ne sme da prelazi 500 litara dnevno;

7.3 Razvijanje zanatskih aktivnosti

Nema posebnih kriterijuma.

7.4 Razvoj ruralnog turizma

Aplikanti moraju:

- Da dokažu da objekat koji će se renovirati / proširiti treba prilagoditi odgovarajućem (tradicionalnom) stilu ruralnog područja.

- Podržati fotografijama za postojanje tog objekta tradicionalnog izgleda (u vreme apliciranja);
- Korisnici koji planiraju da investiraju u objekte koji se nalaze na Spisku kulturne baštine, pre potpisivanja ugovora sa Agencijom za razvoj poljoprivrede potencijalni korisnici, moraju dobiti saglasnost od odgovarajućeg Ministarstva kulture / Odeljenja kulturne baštine;
- Aplikant u trenutku apliciranja mora podneti idejni projekat koji je pripremio arhitekta, prilagođen izgledu objekta kao što je prikazano na fotografiji;
- U slučaju projekata sa prenoćištem, na kraju investicije objekat mora imati ne manje od 5 kreveta i ne više od 20 kreveta;
- Broj mesta za pružanje prehrambenih usluga ne više od 50 mesta.
- U slučaju investicija u izgradnji pešačkih i biciklističkih staza oko objekata ruralnog turizma i kada ove staze prolaze kroz privatnu imovinu, prilikom apliciranja mora se doneti overena saglasnost vlasnika imovine kroz koju prolazi ova staza;

8. PRIHVATLJIVE INVESTICIJE

- Prihvatljivi troškovi su ograničeni na one koji su u uključeni u Spisku prihvatljivih investicija za Meru 302, predstavljenom kao Aneks br. 8 Smernice za aplikante.
- Maksimalni prihvatljivi troškovi za promociju ne mogu biti veći od 10% ukupne vrednosti prihvatljivih investicija. Investicije za promovisanje proizvedenih i prerađenih proizvoda su: promotivni materijali, plaćanje za učešće na lokalnim / nacionalnim sajmovima, veb stranica, itd.
- Troškovi za pripremu poslovnog plana ili predloga projekta ne mogu preći vrednost od 3% prihvatljivih troškova;
- U slučaju investicija koje predviđaju izgradnju / proširenje objekata, troškovi za arhitekta i inženjera su prihvatljivi do vrednosti od 7% prihvatljivih troškova.

8.1 PRIHVATLJIVE INVESTICIJE PREMA PODMERAMA

8.1.1 Proizvodnja meda

- Kupovina košnica bez pčela;
- Kupovina mašina i opreme za proizvodnju i preradu meda;
- Specijalizovane prikolice za prenos košnica, samo za aplikante sa više od 100 košnica;
- Investicije u opremu za ekstrakciju pčelinjih proizvoda;
- Investicije u opremu za uzgoj matica;
- Izgradnja / renoviranje / proširenje prostorije za med;
- Kupovina laboratorijske opreme za analizu pčelinjih proizvoda;

- Kupovina tehnoloških linija za punjenje i pakovanje meda;
- Kupovina opreme za obnovljivu energiju;

8.1.2 Prerada poljoprivrednih proizvoda u domaćinstvima;

- Izgradnja / renoviranje / proširenje objekata za proizvodnju, skladištenje i preradu proizvoda;
- Izgradnja / renoviranje / proširenje objekata sa tradicionalnim izgledom za upotrebu kao prodajne tačke za lokalne proizvode (opisati u predlogu projekta);
- Investicije u mašine i opremu za preradu mleka (uključujući mobilne jedinice za preradu mleka), preradu voća i povrća, čišćenje, sortiranje, sušenje, sakupljanje, pasterizaciju, skladištenje, frižider sa hlađenjem, zamrzavanjem, peći za pečenje testa, razne mešalice za testo, oprema za proizvodnju rakije, oprema za punjenje rakije i vina, itd.
- Investicije u kupovinu opreme za merenje, pakovanje i etiketiranje
- Investicije u kupovinu opreme za obnovljivu energiju;
- Investicije u specifičnu opremu, u cilju poboljšanja bezbednosti i kvaliteta hrane;

8.1.3 razvojne aktivnosti artizanale

- Izgradnja / renoviranje / proširenje objekata za razvoj zanatskih delatnosti, kao i za skladištenje proizvoda;
- Izgradnja / renoviranje / proširenje objekata sa tradicionalnim izgledom za upotrebu kao prodajne tačke za lokalne proizvode (opisati u predlogu projekta);
- Investicije u kupovinu mašina i opreme za pletenje i tkanje tkanina;
- Investicije u kupovinu mašina i opreme za izradu tepiha i tapiserija;
- Investicije u kupovinu mašina i opreme za preradu kože;
- Investicije u kupovinu mašina i opreme za preradu metala;
- Investicije u kupovinu mašina i opreme za preradu drveta;
- Investicije u kupovinu mašina i opreme neophodne za razvoj drugih zanatskih delatnosti;

8.1.4 Razvoj i promocija ruralnog turizma

- Renoviranje / proširenje tradicionalnih objekata za korišćenje kao prenoćišta i za pružanje gastronomskih usluga (sa ne manje od 5 i ne više od 15 kreveta);

- Renoviranje / proširenje objekata tradicionalnog izgleda (npr. mlinovi, kule, tradicionalne kuće, itd.) za upotrebu kao prodajne tačke za lokalne proizvode, za pružanje tradicionalnih gastronomskih usluga, za pružanje turističkih informacija za područje, itd.;
- Investicije u izgradnju pešačkih i biciklističkih staza oko objekata ruralnog turizma;
- Kupovina nameštaja potrebnog za uređenje soba, kupatila, kuhinje, sala za ručavanje (kreveti, sedišta, stolovi, stolice itd.);
- Kupovina opreme za proizvodnju obnovljive energije;
- Kupovina opreme koje pružaju aktivnosti za zabavu dece (tobogan, ljuljaška, stol za ping-pong, itd.);
- Investicije u kreiranje veb stranice;

9. KRITERIJUMI ZA IZBOR ZA PODMERE

Tabela 15: Proizvodnja meda

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum / Kategorija	Bodovi	
1	Veličina farme u trenutku apliciranja*	Broj košnica	50 - 100	50
			101 - 300	40
			> 300	35
2.	Registracija preduzeća	Aplikant je registrovan u Registru preduzeća (sa šifrom 01.49 Rast drugih životinja)	5	
3	Zapošljavanje	Stvaranje novog radnog mesta PRV ⁸	5	
4	Adresa / prebivalište aplikanta**	Nalazi se u planinskom području	15	
		Nalazi se u ruralnom području	10	
5	Podrška za prvi put	Aplikant ili njegovo domaćinstvo nije bio korisnik grantova MPŠRR u poslednje tri godine	10	
6	Pol	Aplikant žena	2	
7	Starost	Aplikant ima 40 godina ili je mladi	5	
8	profesionalna nadgledanje	Aplikant izjavljuje da u slučaju primanja granta, pre zahteva za uplatu, Ugovorit će savetnika ili licenciranu kompaniju za savedodavnu službu od MPŠRRs noterizovanim ugovorom.	5	
9	Organska poljoprivreda	Sertifikat za organsku proizvodnju	8	
UKUPNO			100	

⁸ (PRV = puno radno vreme = 220 radnih dana godišnje)

*Individualni dokazi sertifikovani od strane Opštinske direkcije za poljoprivredu - Opština, o broju pčelarskih zajednica i lokaciji pčelarskih zajednica; (02/L-111)

**Adresa aplikanta podrazumeva prebivalište domaćinstva, odnosno vlasnika preduzeća aplikanta. U slučajevima kada podnosilac prijave tvrdi da je njegovo uobičajeno prebivalište na nadmorskoj visini od preko 700 m, a ne na spisku planinskih područja, on piše u poslovnom planu / projektu u kojem predlaže činjenicu da je njegovo stanovanje prema njegovim vlastitim merenjima iznad ove visine. Pri ocenjivanju projekta, ovaj zahtev prihvata službenik za ocenjivanje, ali je ova činjenica potvrđena tokom prve revizije na terenu od strane službenika APR-a.

Tabela 16: Prerada poljoprivrednih proizvoda u domaćinstvima

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum / Kategorija	Bodovi
1	Poreklo sirovina (opisati u predlogu projekta - ili u poslovnom planu)	Više od 50% sirovine za preradu, aplikant proizvodi na svojoj farmi	50
		Više od 50% sirovine za preradu, aplikant obezbeđuje od drugih lokalnih proizvođača	45
2	Iskustvo aplikanta u aktivnostima prerade (za fizička lica (sa IBF-om) opisati u predlogu projekta ili u poslovnom planu; za preduzeće dokazati Certifikatom preduzeća)	Ima najmanje godinu dana iskustva u aktivnostima za koje aplicira	20
		Nema iskustva u aktivnostima za koje aplicira	15
3	Zapošljavanje	Stvaranje novog radnog mesta (PRV)	8
4	Mesto investicije	Investicije u planinska područja	10
		Investicije u ruralna područja	5
5	Pol	Aplikant žena	2
6	Starost	Aplikant ima 40 godina ili je mlađi	10
UKUPNO			100

Tabela 17: Razvoj zanatskih aktivnosti

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum / Kategorija	Bodovi
1	Pol aplikanta	Investicijom upravlja aplikant žena	55
		Investicijom upravlja aplikant muškarac	45

2	Iskustvo aplikanta u aktivnostima prerade (za fizička lica (sa IBF-om) opisati u predlogu projekta ili u poslovnom planu; za preduzeće dokazati Certifikatom preduzeća)	Ima najmanje godinu dana iskustva u nekoj od zanatskih aktivnosti za koje aplicira	15
		Nema iskustva u nekoj od zanatskih aktivnosti za koje aplicira	10
3	Starost	Aplikant ima 40 godina ili je mlađi	10
4	Mesto investicije	Investicije u planinska područja	10
		Investicije u ruralna područja	5
5	Zapošljavanje	Stvaranje novog radnog mesta PRV	10
UKUPNO			100

Tabela18: Razvoj ruralnog turizma

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum / Kategorija	Bodovi
1.	Iskustvo aplikanta u aktivnostima prerade (za fizička lica opisati u predlogu projekta (sa IBF-om) ili u poslovnom planu; za preduzeće dokazati Certifikatom preduzeća)	Ima najmanje jednogodišnje iskustvo u pružanju turističkih usluga	35
		Nema iskustva u pružanju turističkih usluga	25
2.	Mesto investicije	Investicije u planinska područja	10
		Investicije u ruralna područja	5
3.	Vrsta investicije: U slučaju investicije i iz tačke a) i iz tačke b), bodovi se izračunavaju iz investicije sa najvećim delom sredstava (maksimalno 20 bodova)	Investicije u prenočišta (najmanje 5 novih kreveta)	15
		Investicije u pružanje gastronomskih usluga	10
		Investicije u staze za šetnju i / ili bicikle	5
4.	Starost	Preduzetnik ima 40 godina ili je mlađi	5
5.	Pol	Investicijom upravlja aplikant žena	2
6.	Zapošljavanje	Stvaranje novog radnog mesta PRV	10

7	Podrška za prvi put	Aplikant ili njegovo domaćinstvo nije bio korisnik grantova MPŠRR u poslednje tri godine	10
8	Kulturna baština	Objekat / zgrada koja će se renovirati nalazi se na Spisku kulturne baštine	8
9	Porofesionalno nadgledanje	Aplikant izjavljuje da u slučaju primanja granta, pre zahteva za uplatu, Ugovorit će savetnika ili licenciranu kompaniju za savedodavnu službu od MPŠRRs noterizovanim ugovorom.	3
10	Podrška LAG-a	Projekat je preporučila LAG sa odobrenom strategijom	2
UKUPNO			100

Napomene za sve podmere: U slučajevima kada aplikanti imaju isti broj bodova, prioritet imaju projekti koji su ranije predati.

10. STEPEN JAVNE PODRŠKE

- Minimalna vrednost prihvatljivih troškova za projekat, za sve podmere ove mere iznosi 5,000 €.
- Maksimalna vrednost prihvatljivih troškova po projektu za podmeru **302.1 Proizvodnja meda iznosi 20,000 evra.**
- Maksimalna vrednost prihvatljivih troškova po projektu za podmere **302.2 - Prerada poljoprivrednih proizvoda u domaćinstvu i 3023 - Razvoj zanatskih aktivnosti iznosi 30,000 €;**
- Maksimalna vrednost prihvatljivih troškova po projektu za podmeru **302.5 "Razvoj i promovisanje ruralnog turizma"** je 50.000 evra kao i za podmeru
- Javna podrška iznosi 65% od prihvatljivih troškova investiranja.
- Dodatna podrška od 5% se daje za investicije u planinskim područjima.

11. BUDŽET

Tabela 20: Planirana raspodela budžeta, u skladu sa podmerama:

Podmera	Vrednost u €	% budžeta
302.1. - Proizvodnja, promovisanje meda	600,000	35.29
302.2. Prerada poljoprivrednih proizvoda u domaćinstvima	300,000	17.65
302.3. - Razvoj i promovisanje zanatskih aktivnosti	300,000	17.65
302.4. - Razvoj i promovisanje ruralnog turizma	500,000	29.41
Ukupno	1,700,000	100

12. INDIKATORI PROGRAMA

Tabela 21: Pokazatelji praćenja

Vrsta pokazatelja	Ukupno	1,700,000	
Input	302.1. Proizvodnja meda	600,000	
	302.2. Prerada poljoprivrednih proizvoda u domaćinstvima	300,000	
	302.3. Razvoj zanatskih aktivnosti	300,000	
	302.4. Razvoj ruralnog turizma	500,000	
Output	Ukupan broj podržanih projekata	90	
	od kojih	302.1. Proizvodnja meda	32
		302.2. Prerada poljoprivrednih proizvoda u domaćinstvima	16
		302.3. Razvoj zanatskih aktivnosti	16
		302.4. Razvoj ruralnog turizma	26
	Ukupna vrednost investicija	2,187,500	
od kojih	302.1. Proizvodnja meda	742,500	

	302.2. Prerada kultivisanih poljoprivrednih proizvoda	425,500
	3023. Razvoj zanatskih aktivnosti	425,500
	302.4. Razvoj ruralnog turizma	594,000
	Broj stvorenih novih radnih mesta	124
Rezultat	Broj farmi i preduzeća koji stvaraju druge izvore prihoda od aktivnosti diversifikacije.	55
	Broj farmi ili preduzeća koji su proširili svoju delatnost ka preradi	39
	Broj farmi ili preduzeća sa poboljšanim aktivnostima promovisanja	48
	Dodatni broj turista	1,095
	Dodatni prihodi (€ / godišnje) - kao ukupni dodatni prihodi stvoreni u farmama ili podržanim preduzećima	228,755
Uticaj	Poljoprivredne radne jedinice (PRV) preraspodeljuju se za nepoljoprivredne delatnosti	45

13. ADMINISTRATIVNA PROCEDURA

Ova mera će biti sprovedena od strane Agencije za razvoj poljoprivrede (ARP). Detaljne administrativne procedure će biti predstavljene u Administrativnom uputstvu kojeg odobrava Ministar poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja.

14. ROK ZA SPROVOĐENJE

Rok za sprovođenje projekata ove mere je 90 dana od dana potpisivanja ugovora sa ARP-om. Nakon perioda od 90 dana, korisnik ima dodatnih 15 dana za pripremu dokumentacije i podnošenje zahteva za plaćanje. ARP može produžiti rok za sprovođenje najviše 30 dana, ako postoje dobri razlozi za to, kao što je donošenje neke određene mašine iz neke druge države, itd.

15. GEOGRAFSKO PROSTIRANJE MERE

Ova mera se primenjuje na čitavoj teritoriji Republike Kosovo.

MERA 303 "PRIPREMA I SPROVOĐENJE STRATEGIJA LOKALNOG RAZVOJA - PRISTUP LEADER" - ZA ODABRANE LOKALNE AKCIONE GRUPE (LAG)

1. Zakonska osnova

- Zakon Br. 03/L-098 o poljoprivredi i ruralnom razvoju, od 01. jula 2009.;
- Zakon Br. 04/L-090 o izmenama i dopunama Zakona Br. 03/L-098 o poljoprivredi i ruralnom razvoju, od 13. septembra 2012.;
- Zakon Br. 03/L-040 o lokalnoj samoupravi, od 15. juna 2008.;
- Zakon Br. 02/L-28 o upravnom postupku, od 13. maja 2006.;
- Zakon Br. 2004/2 o ravnopravnosti polova, od 07. juna 2004.;
- Zakon Br. 03/L-134 o slobodi udruživanja u nevladinim organizacijama, od 06. marta 2009.;
- Zakon Br. 04/L-074 o savetodavnim službama za poljoprivredu i ruralni razvoj, od 19. marta 2012.;

2. Obrazloženje

Glavni cilj LAG je da doprinese ekonomskom razvoju ruralnih područja, nudeći podršku ruralnim zajednicama za pripremu i sprovođenje razvojnih strategija u bliskoj saradnji sa lokalnom zajednicom.

U cilju jačanja uloge LAG za sprovođenje PPRR 2014.-2020., treba uzeti u obzir neke od ključnih preporuka koje su izvedene iz Izveštaja srednjoročne evaluacije (ISE) PPRR-a 2013. koji je finansiran od ZNBE:

- Za koordinate LAG je veoma potrebna izgradnja kapaciteta za upravljanje projektima i organizovanje procesa lokalnog razvoja. Za članove LAG je neophodna posebna obuka da shvate svoju ulogu i osnovne principe razvojnog procesa, na osnovu područja koje pokrivaju.
- Osim obuke, treba organizovati kampanju za podizanje svesti šire javnosti.
- Finansirana područja treba što više proširiti, kako bi se zadovoljile ruralne potrebe.
- Veća podrška za kontinuirani administrativni i organizacioni rad LAG-a.
- Aktiviranje lokalnog učešća i održavanje kontinuiranih aktivnosti LAG-a.

Da bi se postigli ovi zadaci, u drugoj polovini 2014. godine, sprovedena je aktivnost "Tehnička pomoć za potencijalne LAG", u vidu poziva za prezentaciju strategija lokalnog razvoja (SLR).

Dvanaest (12) Strategija lokalnog razvoja pripremile su različite LAG i predstavljene su u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja. Procena je izvršena na osnovu kriterijuma prihvatljivosti i selekcije, koji su prethodno odobreni.

Svih 12 SLR su zaradili više bodova od predviđenog minimuma i svi su kvalifikovani da budu finansirani u periodu 2014.-2020.

Mera 303, LEADER se sastoji od tri glavne aktivnosti:

- **Aktivnost 1.** - "Sticanje veština i podsticanje stanovnika na teritorijama odabranih LAG-a";

- **Aktivnost 2.** - "Izrada i sprovođenje strategija lokalnog razvoja LEADER pristup - za odabrane LAG" i
- **Aktivnost 3.** - "Koopercija / saradnja", koja će početi u nekoj kasnijoj fazi, kada LAG budu dobro strukturirane, njihovi zaposleni budu obučeni i kada stanovnici njihovih teritorija budu pokazali sposobnost da steknu korist od tih aktivnosti.

3. Opšti cilj

Mera 303 kao glavni cilj ima podršku izgradnju kapaciteta izabranih LAG, članova LAG kao i ruralnog stanovništva, sa ciljem jačanja njihovih vještina u oblasti demokratije i lokalnog razvoja.

3.1. Specifični ciljevi

- Funkcionalizacija izabranih LAG-a u skladu sa LEADER pristupom;
- Izgradnja kapaciteta odabranih LAG;
- Podizanje svesti ruralnog stanovništva o aktivnostima odabranih LAG;
- Razmena iskustava između odabranih LAG.
- Sprovođenje SLR (projekata)

4. Povezivanje sa drugim merama u PPRR-u

Mera 303 LEADER, za sprovođenje razvojnih strategija odabranih LAG je povezana sa Merom 302- DIVERSIFIKACIJA FARM I RAZVOJ BIZNISA

Aktivnost 1. Sticanje vještina i podsticanje stanovnika na teritorijama LAG-a

Cilj ove aktivnosti je podrška dalje izgradnje kapaciteta odabranih LAG, članova odabranih LAG kao i stanovnika ruralnih područja kako bi poboljšali svoje vještine u lokalnoj demokratiji i upravljanju radi njihovog podsticanja da promovišu lokalne inicijative i partnerstvo.

Prihvatljive aktivnosti

- Priprema studije za područje kao što su: socio-ekonomske studije, regionalne, marketing, itd.;
- Obuka i obrazovanje / edukacija zaposlenih i članova LAG-a na osnovu različitih tema;
- Teme koje se odnose na pristup LEADER, kao što su: koncept LEADER, lokalna samouprava, SLR, upravljanje mrežama, unapređenje učešća zainteresovanih strana, itd.;
- Teme koje se odnose na upravljanje, kao što su: priprema poslovnih planova, priprema aplikacija za projekte, računovodstvo i izveštavanje, itd.;
- Privlačenje interesovanja, organizacija publiciteta i materijala i promotivnih događaja za članove LAG-a i stanovnike područja, kao što su seminari, radionice, sastanci, itd.;
- Učešće članova LAG-a na seminarima, radionicama, sastancima, studijskim posetama, uključujući i događaje u organizaciji Mreže za ruralni razvoj.

Indikativni spisak prihvatljivih troškova

- Stručne službe sa potvrđenim biografijama u oblastima ekonomskog razvoja, ruralnog, regionalnog, životne sredine, marketinga itd.
- Troškovi prevoda u pisanoj i usmenoj formi;
- Putni troškovi članova izabranih LAG-unutar Kosova i inostranstvu, uključujući smeštaj i dnevnice;
- Aktivnosti podsticanja interesovanja, kao što su obuka, učešće na seminarima, radionicama i sajmovima, pretplata na publikacije i njihova kupovina, druge aktivnosti pobuđivanja interesovanja, itd.
- Radionice i informativni događaji za podsticanje aktivnog učešća ruralnog stanovništva u procesima lokalnog razvoja;
- Iznajmljivanje objekata i opreme za razne organizacije, kao i ugostiteljske usluge;
- Proizvodnja i objavljivanje materijala kao što su: letci, brošure itd.

Aktivnost 2 "Sprovođenje strategija lokalnog razvoja"

Ima dve pod-aktivnosti:

- **Aktivnost 2 a)**
Funkcionalizacija izabranih LAG-a podržavajući njihove operativne troškove.
Operativni troškovi LAG-a se odnose na upravljanje i funkcionalizaciju LAG-a u skladu sa LEADER pristupom i početkom sprovođenja SLR.

Prihvatljive aktivnosti

- Otvaranje kancelarije LAG-a, uključujući opremu i kancelarijski nameštaj;
- Zapošljavanje radnika - menadžera sa punim radnim vremenom ili pola radnog vremena;
- Zakupnina za kancelariju i godišnji tekući troškovi, kao što su: kancelarijski materijal, struja, telefon, internet, itd.;
- Raspodela budžeta za druge spoljne usluge, kao što su: IT, računovodstvo, itd.
- Troškovi aktivnosti za menadžera i članove odbora, kao što su: za putovanja za sastanke van kancelarije, npr. sa drugim LAG-i itd.;
- Identifikacija i budžetiranje za male projekte koji će se direktno sprovesti.

Indikativni spisak prihvatljivih troškova

- Plate menadžera LAG-a i / ili drugog osoblja LAG-a;
 - Zakupnina za kancelariju i operativni troškovi;
 - Kancelarijski materijal;
 - Kupovna opreme, uključujući IT opremu, nameštaj;
 - Usluge za IT stručnjake, računovođe, itd.;
 - Nepredviđeni troškovi.
-
- **Aktivnost 2b)**
Podrška za sprovođenje SLR-a LAG-a

LAG sprovode male projekte u skladu sa SLR. Takve aktivnosti treba da podržavaju kulturne događaje (sajmove, festivale, izložbe itd.), promovisanje lokalnih proizvoda (etiketiranje, marketing, letci, brošure itd.), Infrastrukturu malih razmera (ograda, fontane, parkovi, mali mostovi, poljski putevi, obeležavanje planinskih puteva, obnova kulturne i prirodne baštine itd.).

5. Krajnji korisnik

Krajnji korisnici Mere 303 "su sve odabrane LAG i MRR za LAG

6. Stepen javne podrške

Za Aktivnost 1. "Sticanje veština i podsticanje stanovnika teritorije LAG-a za odabrane LAG". Stepen javne podrške će biti 100%.

Aktivnost 2. "Izrada i sprovođenje strategija lokalnog razvoja - LEADER pristup"

2a) "Funkcionalizacija odabranih LAG" podržavajući njihove operativne troškove.

Stepen javne podrške će biti 100%.

2b) "Sprovođenje SLR odabranih LAG" gde promovišu i sprovode male projekte u skladu sa SLR.

Stepen javne podrške će biti 80% od strane MPŠRR i 20% od drugih donatora ili od članova odabranih LAG.

Izbor projekata vrše LAG

Odabrane LAG sprovode program prema pristupu odozdo-nagore. Odluke koje se odnose na elaboraciju i sprovođenje strategija lokalnog razvoja trebaju biti donete od strane Upravnog odbora LAG-a prostom većinom glasova.

7. Raspodela budžeta po aktivnostima

Planirani budžet za Aktivnost 1. "Sticanje veština i podsticanje stanovnika na teritoriji odabranih LAG" i Aktivnost 2. 303.2. "Sprovođenje strategija lokalnog razvoja" ukupno za 2018. godinu iznosi 300.000 evra

Mera 303 "priprema i sprovođenje strategija lokalnog razvoja - pristup leader" - za odabrane lokalne akcione grupe (lag)	Budžet %	Budžet u €
Aktivnost 1 "Sticanje veština i podsticanje stanovnika na teritorijama LAG-a"	30%	Za opštine od 10.000 do 50.000 stanovnika do 5.000 evra; Za opštine od 50.000 do 90.000

		stanovnika do 7.000 evra; Za opštine od 90.000 do 150.000 stanovnika do 9.000 evra; Za Mrežu za ruralni razvoj 7.000 evra
Ukupno		89,000 evra
Aktivnost 2 "Sprovođenje strategija lokalnog razvoja"		
<i>Aktivnost 2 a): "Funkcionalizacija odabranih LAG" podržavajući njihove operativne troškove.</i>	26%	78,480 evra
<i>Aktivnost 2b: Druga aktivnost je "Podrška za sprovođenje SLR-a LAG-a"</i>	44%	132,520 evra
Ukupni budžet za LAG i MRR		300,000 evra

Aktivnost 1 "Sticanje veština i podsticanje stanovnika teritorije LAG-a za odabrane LAG"

Podmera će imati tri maksimalna praga prihvatljivih troškova u zavisnosti od broja stanovnika na teritoriji koji uključuje odabrana LAG.

Na osnovu izveštaja Agencije za statistiku Kosova, Procena stanovništva Kosova 2013., u opštinama u kojima su odabrane LAG je sledeća:

Za opštine od 10.000 do 50.000 stanovnika, maksimalni prihvatljivi troškovi za podmeru 303.1. "Sticanje veština i podsticanje stanovnika teritorije LAG-a za odabrane LAG-ove prihvatljivi troškovi su do 5.000 evra:

- Dečane
- Obilić
- Vitina
- Štimlje

Za opštine sa preko 50.000 do 90.000 stanovnika, maksimalni troškovi do 7.000 evra:

- Mitrovica
- Skenderaj;
- Orahovac
- Lipljane
- Mališevo

Za opštine sa preko 90.000 do 150.000 stanovnika, maksimalna troškovi do 9.000 evra:

- Prizren;
- Uroševac i
- Peć

A za MRR do 7.000 evra.

303.2. Podmera "Sprovođenje strategija lokalnog razvoja"

a) Prva aktivnost je "Funkcionalizacija odabranih LAG" podržavajući njihove operativne troškove.

Prihvatljivi troškovi za funkcionalizaciju LAG i MRR	Evra	Mesec	Ukupno
Plate menadžera LAG-a i / ili drugog osoblja LAG-a; (bruto zarada)	220	12	2,640
Zakupnina za kancelariju i operativni troškovi;	150	12	1,800
Kancelarijski materijal;	10	12	120
Usluge (IT stručnjaci, računovođe, itd.);	50	10	500
Struja, voda i komunalne usluge	30	12	360
Troškovi transporta	20	12	240
Nepredviđeni troškovi	300	1	300
Ukupno za funkcionisanje jedne LAG			5,960
Ukupno za funkcionisanje 11 LAG-a			65,560
Troškovi za funkcionisanje MRR-a			5,960
Ukupno za funkcionisanje LAG-a i MRR-a			71,520
Funkcionalizacija LAG - Bifurkacija Uroševac			6,960
Ukupan budžet za 12 LAG i MRR			78,480€

b) Drugu aktivnost a to je "Sprovođenje SLR-a odabranih LAG-a", gde promovišu i sprovode male projekte u skladu sa SLR-om.

8. Upravljanje prihvatljivim troškovima

Aktivnost 1 "Sticanje veština i podsticanje stanovnika teritorije LAG-a za odabrane LAG" i

LAG, izabrane nakon potpisivanja ugovora sa ARP-om, 80% od svih prihvatljivih troškova dobijaju kao avans.

Nakon završetka projekta, LAG korisnik mora da obezbedi neophodne dokaze kao što su: računi, obrazac radnih dana menadžera i stručnjaka, kao i CV menadžera, CV stručnjaka kao i postupak izbora menadžera ili stručnjaka, kako za sredstva primljena kao avans tako i za 20% sredstava koja se isplaćuju nakon završetka projekta. U slučaju neispunjenja ovog uslova, LAG korisnik je dužna da vrati primljena sredstva.

Javna pomoć od MPŠRR se daje u dve rate: 80% unapred i 20% nakon završetka projekta.

Aktivnost 2 "Izrada i sprovođenje strategija lokalnog razvoja - LEADER pristup"

2a) "Funkcionalizacija odabranih LAG" podržavajući njihove operativne troškove.

LAG, izabrane nakon potpisivanja ugovora sa ARP-om, 80% od svih prihvatljivih troškova dobijaju kao avans.

Nakon završetka projekta, LAG korisnik mora da obezbedi neophodne dokaze kao što su: računi, obrazac radnih dana menadžera i stručnjaka, kao i CV menadžera, CV stručnjaka kao i postupak izbora menadžera ili stručnjaka, kako za sredstva primljena kao avans tako i za 20% sredstava koja se isplaćuju nakon završetka projekta. U slučaju neispunjenja ovog uslova, LAG korisnik je dužna da vrati primljena sredstva.

Stepen javne podrške će biti 100%.

Javna pomoć od MPŠRR se daje u dve rate: 80% unapred i 20% nakon završetka projekta.

2b) "Sprovođenje SLR odabranih LAG" gde promovišu i sprovode male projekte u skladu sa SLR.

Stepen javne podrške će biti 80% od strane MPŠRR i 20% od drugih donatora ili od članova odabranih LAG. Izbor projekta vrši se od strane LAG.

LAG treba da podnesu zahtev i za plaćanje avansa.

9. Pokazatelji

Vrsta pokazatelja	Pokazatelj	Cilj 2018.
	303.1 - Sticanje veština i podsticanje stanovnika na teritorijama izabranih LAG	89,000
	303.2 - Sprovođenje strategija lokalnog razvoja za odabrane LAG	211,000
	Aktivnost 1: "Funkcionalizacija izabranih LAG"	78,480
	Aktivnost 2: "Podrška za sprovođenje SLR LAG"	132,520
Input		300,000€
Output	Ukupan br. podržanih projekata	46
	Od kojih	
	303.1 - Sticanje veština i podsticanje stanovnika na teritorijama izabranih LAG	12
	303.2 - Sprovođenje strategija lokalnog razvoja za odabrane LAG	
	a) "Funkcionalizacija izabranih LAG"	12
	b) "Podrška za sprovođenje SLR LAG"	22

303.3 - Projekti saradnje		0
Vrednost ukupnih investicija		
Od kojih	303.1 - Sticanje veština i podsticanje stanovnika na teritorijama izabranih LAG	89,000
	303.2 Sprovođenje strategija lokalnog razvoja"	
	Aktivnost 1: "Funkcionalizacija izabranih LAG"	78,480
	Aktivnost 2: "Podrška za sprovođenje SLR LAG"	132,520
Rezultat	Br. dodatnih ljudi koji učestvuju na sastancima LAG-a, bez članova generalne skupštine	25%
	Br. LAG-a sposobnih da proizvedu uspešne aplikacije	12
	Relevantnost aktivnosti saradnje kako se ocenjuje od strane učesnika (1 - veoma niska, 2 - niska, 3 - relevantna, 4 - veoma relevantna)	3,5
Uticao	Br. stanovnika u ruralnim područjima koji imaju mogućnost da steknu koris od budućeg Programa za RR putem LAG	80%

10. Geografsko prostiranje mere

Odabrane LAG obuhvataju 12 odgovarajućih opština Kosova, u kojima one deluju Jedna LAG predstavlja jedno ruralno područje sa populacijom od više od 10.000 stanovnika i manje od 150.000, uključujući mesta i gradove sa manje od 30.000 stanovnika. Teritorija koju predstavlja LAG mora biti ekonomski, socijalno i fizički (geografski) integralna i ne sme da pripada teritoriji druge LAG. Jedno mesto ne sme da pripada više od jedne LAG, tj. jednom partnerstvu, jednoj strategiji i jednoj teritoriji

11. Rok za sprovođenje projekata

Sprovođenje projekata traje 12 + 2 meseca od momenta potpisivanja ugovora.
Budžet za LAG i MRR za 2018. Godinu

		Aktivnost 1 "Sticanje veština i podsticanje stanovnika na teritorijama LAG-a"	"Sticanje veština i podsticanje stanovništva na teritorijama LAG-a"	Aktivnost 2 "Implementacija lokalnih razvojnih strategija"	Pod aktivnostima 2 a) Funkcionalizovati izabrane LAG-e podržavajući svoje operativne troškove.	U okviru aktivnosti 2 b) Druga aktivnost je "Podrška za implementaciju PRR-a LAG-a"	Ukupno za GLV
1	Dečane		5,000		5,960	11,043	22,003
2	Obilič		5,000		5,960	11,043	22,003
3	Vitina		5,000		5,960	11,043	22,003
4	Štimlje		5,000		5,960	11,043	22,003
5	Mitrovica		7,000		5,960	11,043	24,003
6	Srbica		7,000		5,960	11,043	24,003
7	Orahovac		7,000		5,960	11,043	24,003
8	Lipjan		7,000		5,960	11,043	24,003
9	Mališevo		7,000		5,960	11,043	24,003
10	Prizren;		9,000		5,960	11,043	26,003
11	Uroševac		9,000		6,960	11,043	27,003
12	Peć		9,000		5,960	11,043	26,003
13	PRR		7,000		5,960		12,960
	Ukupno za sve LAG i PRR						299,996

MERE ZA NAVODNJAVANJE POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA

1. ZAKONSKA OSNOVA

Zakon Br. 04/L-9 - o navodnjavanju poljoprivrednih zemljišta, (Službeni List Br. 11/ 01. april 2007.);

Zakon Br. 04/L-198 - o izmenama i dopunama Zakona br. 04/L-9 o navodnjavanju poljoprivrednog zemljišta, od 16. avgusta 2010.;

Zakon Br. 04/L-26 - o poljoprivrednom zemljištu, od 01. juna 2007.;

Zakon Br. 04/L-147 - o vodama Kosova, od 29. aprila 2013.;

Zakon Br. 04/L-214 - o proceni uticaja na životnu sredinu, od 29. oktobra 2010.;

Zakon Br. 04/L-110 - o izgradnji, od 03. jula 2012.;

Zakon Br. 04/L-42 - o javnim nabavkama u Republici Kosovo, od 19. septembra 2011.;

Zakon Br. 04/L-237 - o izmenama i dopunama Zakona Br. 04/L-042 o javnim nabavkama u Republici Kosovu;

2. OPRAVDANOST

Razvoj održive poljoprivrede, kao jedan od glavnih prioriteta Vlade Kosova, ne može se postići bez racionalnog korišćenja vodnih resursa kao i bez uspostavljanja, rehabilitacije i proširenja infrastrukture za navodnjavanje.

Dok su u drugim sezonama padavine dovoljne, one nedostaju tokom letnje sezone. Zbog toga se nameće potreba za akumulacijom, sakupljanjem i struktuiranjem voda, s ciljem njihove upotrebe tokom leta za potrebe navodnjavanja biljnih kultura.

Tehničko stanje velikog dela infrastrukture za navodnjavanje nije dobro.

Brane, rezervoari za vodu, stanice za navodnjavanje, pumpe, kanali, cevi, itd., trebaju rehabilitaciju, novu gradnju kao i redovno održavanje. Razvoj intenzivne i konkurentne poljoprivrede, u uslovima slobodne tržišne ekonomije, nije moguć bez razvoja sistema navodnjavanja. Ovo postaje još važnije ako uzmemo u obzir klimatske promene u posljednjih nekoliko godina i prognoze za budućnost.

3. OPŠTI CILJEVI

- Povećanje produktivnosti poljoprivrednih proizvoda;
- Povećanje prinosa i kvaliteta poljoprivrednih proizvoda;
- Povećanje konkurentnosti poljoprivrednih proizvoda;
- Povećanje broja zaposlenih

3.1 POSEBNI CILJEVI

- Povećanje površina koje se navodnjavaju
- Modernizacija sistema za navodnjavanje, uz smanjenje gubitaka i racionalnije korišćenje vode;
- Rehabilitacija infrastrukture u postojećim sistemima
- navodnjavanja

4. POVEZANOST SA DRUGIM MERAMA U PPRR

Ova mera ima povezanost sa drugim merama PPRR-a, kao što su:

- Mera 101 "Investicije u fizičke aktive poljoprivrednih ekonomija".

5. KRAJNJI KORISNICI

- Krajnji korisnici u okviru ove mere su:

- Poljoprivrednici, kako je definisano Zakonom Br. 04/L-090 o izmenama i dopunama Zakona Br. 03/L-098 o poljoprivredi i ruralnom razvoju;
- Udruženja korisnika vode;
- Regionalne kompanije za navodnjavanje (predlog RG)

6. ZAJEDNIČKI KRITERIJUMI PRIHVATLJIVOSTI

- Saglasnost javnog preduzeća za navodnjavanje, ukoliko aplikant u svom projektu predviđa korišćenje sistema za navodnjavanje javnih preduzeća.
- Dokaz da su poljoprivrednici korisnici iz Mere 101 "Investicije u fizičke aktive u poljoprivrednim ekonomijama", uključeni u projekat, ako ih ima;
- Projekti prihvatljivi za finansiranje iz javnih sredstava su samo projekti koji su nakon završetka investicija u funkciji cilja za koju se vrši investicija (u stanju su da navodnjavaju poljoprivredno zemljište) i to mora da se dokaže prilikom poslednje kontrole na terenu. Ako projekti nakon završetka investicije nisu funkcionalni, korisnik je dužan da vrati finansirani iznos javne podrške primljene kao avans. Svi korisnici projekata ruralnog razvoja su dužni da održavaju svoje investicije u skladu sa odobrenim projektom za pet godina nakon završetka projekta, koliko traje period praćenja.

- Ako ne održava investiciju, korisnik je dužan da vrati javni finansirani iznos javne podrške;
- Korisnicima se ne može se dodeliti novi projekat ako prethodni projekti nisu završeni u skladu sa ugovorom koji je potpisan sa ARP-om.
- U slučaju projekta izgradnje ili rehabilitacije, aplikant mora dostaviti i:
- Idejni (tehnički) projekat sa predmerom i predračunom investicija

U slučaju izbora projekta, pre potpisivanja ugovora, korisnik mora dostaviti:

- Građevinsku dozvolu od nadležnog organa opštine
- Detaljan projekat, sa predmerom i predračunom;
- Procena uticaja na životnu sredinu, ako je to predviđeno zakonom;

7. SPECIFIČNI KRITERIJUMI PRIHVATLJIVOSTI

- Dostavljeni idejni tehnički projekat mora pokazati smanjenje gubitaka vode na najmanje 20%, u slučaju modernizacije postojećih sistema za navodnjavanje.
- Korisnik mora da ugovara građevinska preduzeća sa prethodnim iskustvom u izgradnji sistema za navodnjavanje i vodosnabdevanje i slično što se zahteva u projektu i što će garantovati za građevinske poslove za najmanje 5 godina nakon završetka posla.
- Ugovorena kompanija mora da poštuje Administrativno Uputstvo o merama i kriterijumima za podršku u poljoprivredi i ruralnom razvoju 2018, kao i važeću zakonsku regulativu za javne nabavke.
- Korisnik mora dostaviti pismenu izjavu kojom garantuje da će učestvovati sa 20% od ukupnog odobrenog iznosa za sprovođenje projekta.
- Minimalna površina projekta pod navodnjavanjem mora biti 20 ha.
- Aplikanti moraju dokazati imovinska prava nad svojom zemljom i svim zemljištima drugih poljoprivrednika gde će se izvršiti predložena investicija. Ovo se ne zahteva samo u slučajevima kada su vlasnik zemljišta i aplikant u bračnom odnosu ili direktnom krvnom srodstvu bez ograničenja (npr. pradede/prababe, dede/babe, roditelji, deca, unuci, itd.) i to se dokazuje izvodom venčanih, izvodom rođenih i / ili izvodom umrlih. Isto tako, aplikant mora popuniti Izjavu pod zakletvom, kojom dokazuje da je zemljište kojom aplicira njegovo / njeno nasledstvo.
- Preduzeća za navodnjavanje i udruženja korisnika vode mora da dokažu navodnjavane površine sa skicom mreže navodnjavanja, brojem poljoprivrednika i površinom za navodnjavanje.

8. PRIHVATLJIVE INVESTICIJE

- Prihvatljivi troškovi su ograničeni na one navedene u Spisku prihvatljivih investicija za Meru navodnjavanje poljoprivrednih zemljišta, predstavljene kao Aneks br. 6 Uputstva za aplikante.
- Troškovi za pripremu poslovnog plana ili predloga projekta ne mogu preći vrednost od 3% prihvatljivih troškova. U slučaju investicija koje predviđaju skice, detaljni inženjerski dizajn, procenu uticaja na životnu sredinu, troškove za arhitekta i inženjere, dozvole i razne licence prihvatljivi su do vrednosti od 7% od prihvatljivih troškova.

9. KRITERIJUMI ZA IZBOR

Tabela 22: Kriterijumi za izbor za meru navodnjavanja poljoprivrednih zemljišta

Kriterijum	Parametar	Br. bodova
Efektivni troškovi za proširenje navodnjavanih površina i rehabilitaciju postojećih mreža za navodnjavanje	<p>Metode izračunavanja: Nakon što se svi projekti ocene, od prihvatljivih projekata će se stvoriti hijerarhija troškova po ha, koji se kreću od najnižih do najviših. Projekat sa najnižim troškovima dobiće maksimalan broj bodova, dok će projekat sa najvišim troškovima po ha dobiti 0 (nula) bodova. Ostatak prihvatljivih projekata dobiće bodove (sa 2 decimalna mesta) u skladu sa ovim osnovnim kriterijumom njihovih troškova po ha, dok će rezultati biti ravnomerno raspoređeni. Računica za bodovanje: $30 \cdot (C_p - \max C) / (\min C - \max C)$ C_p - troškovi po 1 ha dodatno navodnjavanom ili 1 ha modernizovanom za navodnjavanje iz projekta koji se procenjuje. $\min C$ - vrednost troškova po 1 ha dodatno navodnjavanom ili 1 ha modernizovanom za navodnjavanje iz projekta sa najmanjom vrednošću po hektaru. $\max C$ - vrednost troškova po 1 ha dodatno navodnjavanom ili 1 ha modernizovanom za navodnjavanje iz projekta sa najvećom vrednošću po hektaru.</p>	Max. 30
Navodnjavana površina (ha)	≥ 20 - < 50 ha	10
	≥ 50 - < 75 ha	15
	≥ 75 - < 100 ha	20
	≥ 100ha	30
Aplikant je član Udruženja korisnika voda za navodnjavanje poljoprivrednih zemljišta Regionalne kompanije za navodnjavanje		10

Broj poljoprivrednika registrovanih u Registru farmi koji imaju koristi od projekta	1 - 10	10
	11 - 20	15
	više od 20	20
Realizacija projekta obuhvata korisnike Mere 101 "Investicije u fizičke aktive poljoprivrednih ekonomija" u poslednje tri godine	1 - 5	5
	više od 5	10
Ukupno		100

Napomena: U slučajevima kada aplikanti imaju isti broj bodova, prioritet se daje projektima podnetim ranije.

10. STEPEN JAVNE PODRŠKE

- Minimalna vrednost prihvatljivih troškova za projekat u okviru ove mere je 20.000 €, dok maksimalna vrednost prihvatljivih troškova za projekat iznosi 200.000 €;
- Javna podrška iznosi 80% od prihvatljivih troškova investiranja.
- Ako je vrednost prihvatljivih troškova veća od 100.000 €, plaćanje se vrši u dve rate, prvi deo javne podrške u vrednosti od 50% vrši se u vidu avansa nakon potpisivanja ugovora sa korisnikom, pod uslovom obezbeđenja bankarske garancije, dok se preostalih 50% plaća nakon potvrđivanja završetka ukupne investicije. Maksimalna javna pomoć za period sprovođenja Programa za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014.-2020. za meru navodnjavanje poljoprivrednih zemljišta iznosi 600.000 € po korisniku.
- Aplikant može aplicirati sa nekoliko projekata tokom perioda sprovođenja Programa za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014.-2020., u raznim godinama, pod uslovom da su prethodni projekti uspešno završeni, a da javna podrška ne prelazi gore navedeni iznos.

11. BUDŽET

Tabela 23: Planirana raspodela budžeta:

Sektori	Vrednost u evrima	% budžeta
Navodnjavanje poljoprivrednog zemljišta	1,000,000	100%
Ukupno	1,000,000	100%

12. INDIKATORI PROGRAMA

Tabela 24: Pokazatelji praćenja

Vrsta pokazatelja	Pokazatelj	Cilj
Podaci	Ukupna vrednost javne podrške	1,000,000
Proizvodnja	Ukupna vrednost investicija	1,200,000
	Broj podržanih korisnika	9
Rezultat	Proširene navodnjavane površine	600
	Modernizovane površine za navodnjavanje	600
	Ukupan rast proizvodnje (u tonama) sa navodnjavanih površina kao direktan rezultat predloženih investicija, za:	
	Žitarice	1,260
	Povrće	3,920
	Voće	5,880
	Grožđe	1,960
Uticaj	Ukupna dodatna poljoprivredna proizvodnja (evro)	5,165,650

13. ADMINISTRATIVNA PROCEDURA

Ova mera će biti sprovedena od strane Agencije za razvoj poljoprivrede (ARP). Detaljne administrativne procedure će biti predstavljene u Administrativnom uputstvu kojeg odobrava Ministar poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja.

14. ROK ZA SPROVOĐENJE

Rok za sprovođenje projekata ove mere je 180 dana od dana potpisivanja ugovora sa ARP-om. Nakon perioda od 180 dana, korisnik ima dodatnih 15 dana za pripremu dokumentacije i podnošenje zahteva za plaćanje. ARP može produžiti rok za sprovođenje za maksimalno 30 dana, ako postoje dobri razlozi za to.

15. GEOGRAFSKO PROSTIRANJE MERE

Ova mera se primenjuje na čitavoj teritoriji Republike Kosovo.